

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

STEZKA SE ČTENÁŘSKÝM ZAMĚŘENÍM STRAKONICEMI
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Julie Reiserová

Český jazyk se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Mgr. Růžena Písková, Ph.D.

Plzeň, 2023

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne:

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat, Mgr. Růženě Pískové, Ph.D., za odborné vedení mé práce, za její čas a cenné rady, které mi poskytla v rámci konzultací.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	3
ÚVOD	4
1 NAUČNÉ STEZKY	5
1.1 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA NAUČNÝCH STEZEK	5
1.2 SMYSL A FUNKCE NAUČNÝCH STEZEK	5
1.3 NAUČNÉ STEZKY VE STRAKONICÍCH A OKOLÍ	7
1.3.1 Naučná stezka Švandy dudáka	7
1.3.2 Naučná stezka Podskalí	9
1.3.3 Cyklistické naučné stezky ve Strakonících	11
1.3.4 Stezky v širším okolí Strakoníc	11
2 ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST	12
2.1 DEFINICE ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI	12
2.2 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ČTENÁŘSKOU GRAMOTNOST	15
2.2.1 Rodinné prostředí	15
2.2.2 Školní prostředí	15
2.3 ROZVÍJENÍ ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI	16
2.4 PODPORA ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI V KNIHOVNÁCH	16
2.4.1 Akce na podporu dětského čtenářství v České republice	17
3 ZHODNOCENÍ POTENCIÁLU STRAKONIC PRO TVORBU NAUČNÉ STEZKY SE ČTENÁŘSKÝM ZAMĚŘENÍM	18
3.1 CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ	18
3.2 NÁZEV MĚSTA	18
3.3 MÍSTNÍ ČÁSTI	18
3.4 PŘÍRODNÍ PROSTŘEDÍ	18
3.5 SYMBOLY MĚSTA	19
3.5.1 Vlajka	19
3.5.2 Znak	19
3.5.3 Pečeť	20
3.5.4 Logo	20
3.6 DOPRAVA	20
3.7 HOSPODÁŘSTVÍ	20
3.8 ŠKOLSTVÍ	21
3.9 KULTURNÍ PROSTŘEDÍ	21
3.10 SPORTY	21
3.11 LITERATURA	22
3.11.1 Naučné publikace o Strakonících	22
3.11.2 Periodika	22
3.11.3 Krásná literatura	23
3.12 WEBOVÉ STRÁNKY	23
3.13 STRUČNÁ HISTORIE STRAKONIC	24
3.14 VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI STRAKONIC	25
3.15 VÝZNAMNÉ KULTURNÍ OBJEKTY V KRAJINĚ	28
3.15.1 Pomníky	28
3.15.2 Pamětní desky	28
3.15.3 Sochy	29
3.16 PAMĚTIHODNOSTI	30

3.16.1	Strakonický hrad	30
3.16.2	Kostel sv. Markéty	30
3.16.3	Kostel sv. Prokopa	30
3.16.4	Kostel sv. Václava	31
3.16.5	Kostel Navštívení Panny Marie Bolestné.....	31
3.16.6	Masné krámy	31
3.16.7	Pivovar Strakonice	31
3.16.8	Bývalá radnice	32
3.16.9	Replika Stonehenge.....	32
3.17	SHRNUTÍ	32
4	NÁVRH NAUČNÉ STEZKY	33
4.1	TRASA	33
4.2	NAUČNÁ STEZKA A JEJÍ ZASTAVENÍ	34
4.3	POPIS JEDNOTLIVÝCH ZASTAVENÍ	34
4.3.1	Zastavení č. 1 – Strakonický hrad	34
4.3.2	Zastavení č. 2 – Pivovar Strakonice	35
4.3.3	Zastavení č. 3 – Socha dudáka.....	35
4.3.4	Zastavení č. 4 – Kostel sv. Markéty	35
4.3.5	Zastavení č. 5 – Replika Stonehenge	35
4.3.6	Zastavení č. 6 – Pomník F. L. Čelakovského	35
	ZÁVĚR.....	45
	RESUMÉ	46
	SEZNAM LITERATURY	47
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ.....	50
	PŘÍLOHY	I

SEZNAM ZKRATEK

KDK – Klub dětských knihoven

PIRLS – Progress in International Reading Literacy Study

PISA – Programme for International Student Assessment

RLS – Reading Literacy Study

SIALS – Second International Adult Literacy Survey

SKIP – Svaz knihovníků a informačních pracovníků

ÚVOD

Tato bakalářská práce je zaměřena na tvorbu návrhu naučné stezky se čtenářským zaměřením. Pro realizaci návrhu naučné stezky jsem si vybrala město Strakonice, protože to je mé rodné město a žiji zde i nadále.

Na katedře českého jazyka a literatury Fakulty pedagogické Západočeské univerzity v Plzni vznikla minulý rok diplomová práce autorky Zuzany Valečkové, která se zabývala využitím naučných stezek pro rozvoj čtenářské gramotnosti u žáků na 1. stupni základních škol. V současné době zde vzniká sada naučných stezek se čtenářským zaměřením v různých městech. Já jsem si vybrala Strakonice, protože jsou městem, které má zajímavou historii, přírodní lokality a také kulturní památky. Tyto regionální prvky, které budou součástí pracovních listů, by měly posloužit jako nástroj k rozvoji čtenářské gramotnosti.

Tato práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části je vymezena základní charakteristika naučných stezek, jejich smysl a funkce. Dále jsou podrobně zhodnoceny naučné stezky ve Strakonících a okolí. Následně se zabýváme stavem výzkumu na téma čtenářská gramotnost, které faktory přispívají k tvorbě čtenářské gramotnosti, jak čtenářskou gramotnost rozvíjet a také je zde zhodnoceno, jak knihovny přispívají k podpoře čtenářství. Nejzásadnější část práce se zabývá zhodnocením potenciálu Strakonic pro tvorbu naučné stezky se čtenářským zaměřením.

Praktická část popisuje návrh naučné stezky, trasu, zastavení a samotné pracovní listy, které by se později daly využít pro žáky 2. stupně základních škol, primárně pro 6. ročník Základní školy Dukelské ve Strakonících. 6. ročník základní školy byl vybrán, protože v 5. a 9. ročnících probíhá celoplošné testování čtenářské gramotnosti, a tak by bylo vhodné se po vyhodnocení testování 5. ročníků zaměřit na rozvíjení čtenářské gramotnosti pomocí naučných stezek. A v 9. ročníku poté výsledky porovnat.

Cílem práce je důkladně analyzovat potenciál regionu Strakonic k tvorbě naučných stezek a následně vytvořit návrh naučné stezky ve Strakonících a jejich blízkém okolí. Dalším cílem je přispět k tvorbě většího množství naučných stezek přímo ve Strakonících, protože se zde aktuálně nacházejí pouze dvě. Cílem dalšího zkoumání by mohlo být ověření obsahu vytvořené naučné stezky v praxi a zhodnocení didaktické stránky pracovních listů, protože bez toho nelze naučnou stezku realizovat.

1 NAUČNÉ STEZKY

1.1 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA NAUČNÝCH STEZEK

Nejprve je nutné definovat, co to jsou naučné stezky, jaký je jejich cíl a jak mohou napomáhat ke zvýšení zájmu o četbu a zlepšení porozumění textu.

Základních definic existuje velké množství. Jan Čeřovský definuje naučné stezky jako: *„vyznačené výchovně vzdělávací turistické trasy přírodně i kulturně pozoruhodnými oblastmi, na kterých a při kterých jsou vybrány některé významné objekty a jevy, které jsou zvláště vysvětleny.“*¹

Dále lze naučnou stezku hodnotit jako útvar, který přímo na daném místě slouží ke vzdělávání návštěvníků a poskytuje jim informace ke konkrétnímu místu, jevu či problému. (Skalka, 2014)

Jsou to také kulturně výchovná zařízení v terénu, která jsou osvědčenou formou výchovy k přírodě a životnímu prostředí, a proto je jejich tvorba a údržba velmi důležitá. Existuje celá řada školních naučných stezek, které jsou uzpůsobené přímo k výuce žáků. Naučnou stezku nelze vytvořit kdekoliv. Je důležité vyhledat vhodnou turistickou trasu, která je výchovně využitelná a lze ji upravit pro účely naučné stezky. Musí tedy být k vidění něco, co bude pro turisty přitažlivé, ale také názorné, informační a vzdělávací. (Čeřovský, Záveský, 1989)

1.2 SMYSL A FUNKCE NAUČNÝCH STEZEK

Cílem naučné stezky je poskytnout návštěvníkovi informace nejen o přírodě a přírodních jevech, ale také o jejich vzájemné propojenosti a souvislosti s lidským životem. Částečně by měla v člověku probudit pocit odpovědnosti, aby dbal na ochranu přírody a bránil jejímu poškození. (Šírová-Motyčková, Šír, 2009)

Naučné stezky slouží návštěvníkům nejen k lepší orientaci v terénu, ale také k tomu, aby se zpřístupnily zajímavé poznatky a informace. Nejprve je důležité zmínit základní funkce naučných stezek, aby došlo k formálnímu utvoření stezky se všemi náležitostmi.

---

¹ ČEŘOVSKÝ, Jan a Aleš ZÁVESKÝ. *Stezky k přírodě*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. Praktické příručky pro učitele. ISBN 80-04-22378-8. str. 16

1. Funkce informační a vzdělávací – možnost získání informací o dané problematice v daném území pomocí informačních tabulí, které jsou rozmístěny v terénu. Pokud jsou vypracované tabule doplněny obrazovým materiálem, zvyšuje se tak zájem jedince o vzdělání.
2. Funkce rekreační – návštěvníci vyhledávají naučné stezky z důvodu odpočinku. K tomu také přispívají rekreační prvky, jako například lavičky, přístřešky, altánky nebo stánky s občerstvením. Do této funkce spadají i nejrůznější rozhledny či pozorovatelný, které zároveň slouží i k pozorování krajiny a ke zpestření prohlídky.
3. Funkce bezpečnostní – na trase by mělo být vybavení, které zajišťuje bezpečnost návštěvníků na trase a zamezuje riziku vzniku úrazů. Řadíme mezi ně schody, řetězy nebo zábradlí.
4. Funkce usměrňovací – je potřeba návštěvníky usměrňovat, aby nedocházelo ke zničení či poškození krajiny, rušení živočichů nebo zničení půdy a vegetace, toho lze docílit pomocí značení trasy. (Čeřovský, Záveský, 1989)

Z těchto základních funkcí lze následně zformulovat funkce stezek zaměřených na čtenářství.

Z hlediska čtenářství a zájmu žáků jsou pro naučnou stezku typické tyto funkce:

1. Výchovně-vzdělávací – vybízí žáky k ochraně přírody a okolní krajiny, označuje propojenost prvků živé a neživé přírody, prohlubuje žákům znalosti nabyté ve škole a upozorňuje na pozitivní i negativní vlivy člověka na přírodu.
2. Informační – poskytuje informace o přírodě, o její ochraně, blízkém okolí, jevech, zajímavostech, zásazích člověka a změnách.
3. Estetická – hodnotí významná místa v krajině a vybízí návštěvníka k tomu, aby vnímal jejich krásy. Pokud se podaří zpracování všech prvků, může procházka po naučné stezce zanechat v návštěvníkovi velmi pozitivní estetický zážitek.
4. Vybízející – podporuje žáky v kladném postoji k přírodě a dalším živým organismům.
5. Didaktická – naučnou stezku lze využít ve vzdělání přímo v terénu. Mohou být nápomocné během klasické školní výuky (exkurze, výlety, doplnění výuky).

6. Motivační – zájem je u žáků motivován tím, že naučná stezka poskytuje zajímavé texty o přírodě, úkoly související s pozorováním blízkého okolí a hry, které vzbuzují zájem o stezku samotnou a také o ochranu přírody.

7. Propagační – podporuje kladný vztah člověka k přírodě a propaguje činnost dobrovolníků.

8. Komplexní působení – souběžně poskytuje informace a poznatky z několika oblastí (historie, meteorologie, botaniky, speleologie), obohacuje tak návštěvníka o nové poznatky, ale vybízí ho i k pohybové aktivitě a podchycuje různé zájmy a koníčky. (Friedlová a kol., 1991)

Při využití naučných stezek ve výuce dojde k pozitivnímu dopadu na všechny tyto funkce, a tak lze dosáhnout rozvoje čtenářské gramotnosti, jelikož na každém stanovišti pracuje návštěvník s daným textem a bez toho, aniž by mu porozuměl, není schopen využít naučnou stezku v plném rozsahu. (Valečková, 2022)

1.3 NAUČNÉ STEZKY VE STRAKONICÍCH A OKOLÍ

Pro žáky je velmi důležité, aby se zajímali o region, ve kterém žijí. Proto se zaměříme na naučné stezky nacházející se ve Strakonících a jejich blízkém okolí.

1.3.1 NAUČNÁ STEZKA ŠVANDY DUDÁKA

Aktuálně se přímo ve Strakonících nacházejí pouze dvě naučné stezky. První je Naučná stezka Švandy dudáka. Je pojmenována dle hlavní postavy dramatu Josefa Kajetána Tyla – Strakonický dudák aneb Hody divých žen.

Pěší stezka je dlouhá zhruba 11 km a obsahuje 7 zastavení, na kterých jsou postavené informační tabule. Stezka vede po zpevněných komunikacích, částečně po lesních a polních cestách. Vznikla v letech 2007 až 2008. Začátek stezky je pod věží Jelenkou, která je součástí strakonického hradu. Pokračuje souběžně s řekou Otavou k replice Stonehenge, následně k ulici MUDr. K. Hradeckého, kde jsou umístěné dvě kapličky z první poloviny 19. století. Stezka dále stoupá do přímého kopce, kterému se říká Šibeniční vrch, kde dle pověsti stála šibenice, kde hrál Švanda dudák. Následně pokračuje přes vrchy Ryšová, Hliničná a Kuřidlo do příměstské části Dražejov. Cesta zpět vede údolím řeky Otavy na Podskalí přes vrch Kalvárie na strakonický hrad, kde stezka končí. Informační tabule seznamují čtenáře s řadou

poznatků a zajímavostí z historie dudáctví na Strakonicku, dobovými fotografiemi, popěvky nejznámějších písní či vyprávění legend a báchorek o dudách a dudácích. (Kam s dětmi, z.s., 2022)

Po absolvování Naučné stezky Švandy dudáka bylo zjištěno, že je stezka vhodná pro všechny věkové kategorie, ale zastavení jsou od sebe vzdálená zhruba jeden a půl kilometru, což by pro malé děti mohlo být náročné. Pro žáky 6. ročníku, na které se tato práce zaměřuje, jsou tabule vhodně uzpůsobeny. Obsahují obrazový materiál, který přiláká pozornost. Některé naučné tabule mají velmi rozsáhlý výklad, některé mají naopak text velmi strohý a obsahují pouze heslovité poznámky. Tabule nemají sjednocený vzhled, na některých je text umístěn uprostřed a na jiných v pravém nebo levém dolním rohu. Zastavení jsou doplněny dobovými fotografiemi, legendami, báchorkami, popěvky nebo citáty. Na každé tabuli se nachází mapka stezky a její anglický překlad. Stezka vede převážně rovinatým terénem, úsek kolem přírodní rezervace Kuřidlo je kopcovitý, ale snadno zvládnutelný. Není tu žádný nebezpečný úsek, jako je tomu u Naučné stezky Podskalí. Pro handicapované osoby je stezka nevhodná, ale ke všem zastavením vede příjezdová cesta, proto je možné navštívit jednotlivá zastavení i autem.

Obrázek 1: Naučná stezka Švandy dudáka, informační tabule č. 1

1.3.2 NAUČNÁ STEZKA PODSKALÍ

Druhá stezka nese název Naučná stezka Podskalí, stejně jako první stezka je určena pro pěší, je dlouhá 3 km a po cestě lze nalézt 14 informačních tabulí, které seznámí turisty s okolní přírodou, geologickou stavbou krajiny, historií Podskalí, pivovaru, voroplavby a významnými osobnostmi, které zde tvořily. Vznikla v roce 1992 a obnovena byla v roce 2005. Začíná na levém břehu řeky Otavy, pokračuje kolem strakonického pivovaru k lávce přes slepé rameno na ostrov, dále k pravému břehu řeky k vrchu Kalvárie, k bustě F. L. Čelakovského a kolem zámecké zahrady k hradu, kde stezka končí. Původní naučná stezka byla vytvořena strakonickým gymnáziem a Českým svazem ochránců přírody v roce 1992 ve spolupráci s Muzeem středního Pootaví Strakonice. Od té doby byla stezka dvakrát opravována v letech 2000 a 2005. (Kudy z nudy, 2022)

Po absolvování Naučné stezky Podskalí bylo zjištěno, že stezka je vhodná především pro žáky 2. stupně základních škol, středních škol či pro dospělé, protože texty na tabulích jsou informačně hutné a pro mladší žáky by mohly být méně srozumitelné. Texty nejsou příliš dlouhé, a tak čtenář dokáže na tabuli déle udržet pozornost. Naučné tabule jsou od sebe vzdálené zhruba 200 metrů. Na každé z nich se nachází v pravém dolním rohu mapa, na které je znázorněna trasa naučné stezky s jednotlivými zastaveními, uprostřed se nachází samotný text s informacemi, který je doplněn o obrázky v horní části tabule. V pravém horním rohu je uveden zkrácený anglický překlad. Zastavení obsahují zajímavosti a faktografické informace, které se týkají Strakonice.

Naučná stezka vykazuje několik nedostatků: druhá informační tabule je zakrytá silným křovinatým porostem a přístup k ní je velmi obtížný (viz obrázek č. 2). Na čtvrté (viz obrázek č. 3), páté a šesté informační tabuli lze spatřit zásah vandalů, ale i přesto je text čitelný, jedná se pouze o estetický nedostatek. Terén stezky je velmi obtížný, především druhá polovina stezky vede úzkou kamenitou uličkou do strmého kopce podél řeky (viz obrázek č. 4), kde se nachází upozornění, že chůze je pouze na vlastní nebezpečí. Cesta dále pokračuje podél železničních kolejí. Návštěvník by měl být tedy v dobré fyzické kondici, pro handicapované osoby je stezka zcela nevhodná.

Obrázek 2: Naučná stezka Podskalí, informační tabule č. 2, zakrytí křovinatým porostem

Obrázek 3: Naučná stezka Podskalí, informační tabule č. 4, zásah vandalů

Obrázek 4: Naučná stezka Podskalí, trasa stezky

1.3.3 CYKLISTICKÉ NAUČNÉ STEZKY VE STRAKONICÍCH

Za zmínku stojí i cyklistické naučné stezky, které Strakonice pouze procházejí, těmi jsou: Vintířova stezka – Gunthersteig, což je cyklistická stezka dlouhá 150 km. Druhá je Otavská cyklistická cesta, dlouhá 166 km.

1.3.4 STEZKY V ŠIRŠÍM OKOLÍ STRAKONIC

V širším okolí Strakonice se nachází hned několik naučných stezek. Naučná stezka Okolím Lnář, Naučná stezka Vodňany – Křtětice, Naučná stezka Tůně u Hajské, Naučná stezka Selské baroko (Volyně), Naučná stezka Okolím viklanu (Kadov), Naučná stezka Nejstarší osídlení – Němětice, Naučná stezka Kněží hora (Katovice), Naučná stezka Bělčickem a Klostermannova stezka (Štěkeň).

2 ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST

2.1 DEFINICE ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI

Pojem „gramotnost“ je označení pro dovednost číst a psát, kterou žák získává od začátku povinné školní docházky. Tudíž za ngramotnost je označována neschopnost číst a psát. (Průcha, Waltrová, Mareš, 2003)

Pojem „čtenářská gramotnost“ se rozšířil v našem povědomí díky mezinárodním studiím gramotnosti PIRLS a PISA. Tyto výzkumy vycházejí ze získaných informací při testování, tudíž zohledňují pouze některé složky čtenářství. Dalšími mezinárodními studii, které se zabývají čtenářskou gramotností jsou SIALS a RLS. Z těchto výzkumů vyplývá, že čtení již není tak populární a nahrazují ho jiné činnosti. (Najvarová, 2008)

Čtenářská gramotnost je také chápána jako jedna z podoblastí funkční gramotnosti a klade velký důraz na funkční charakter čtení za účelem rychlého získávání a efektivního zpracování informací. Bez těchto informací by se člověk nemohl uplatnit a prosadit ve společnosti. (Šebesta, 2005)

Mezi další oblasti funkční gramotnosti patří gramotnost informační, jazyková, finanční, přírodovědná a matematická. Čtenářská gramotnost se tedy prolíná všemi těmito druhy. (Havel, Najvarová, 2011)

Pojem „informační gramotnost“ znamená, že člověk má mít přístup k informacím, umět získat informace, přetvářet je a přenášet.

Mít přístup k informacím znamená, že člověk je schopen rozlišit a najít potřebný zdroj, a to v tištěné, mluvené i v grafické podobě.

Získat informace vyžaduje umět porozumět zdroji, analyzovat, syntetizovat a vyhodnocovat informace.

Přetvářet informace vyžaduje způsobilost o informaci psát, mluvit o nich svými slovy a vyjadřovat je v různých grafických spořádáních.

A přenášet informace znamená publikovat je nebo jinak šířit nově pojatou znalost. (Košťálová, 2008)

Při definování čtenářské gramotnosti vycházíme především z teoretických studií zabývajících se problematikou čtenářské gramotnosti a výzkumů, které tento pojem ovlivnily. Pro čtenářskou gramotnost nelze snadno stanovit stabilní definici, jelikož se proměňuje a uzpůsobuje dění ve společnosti.

Dle definice PISA je čtenářská gramotnost schopnost porozumět psanému textu, dokázat o něm přemýšlet, vyvodit z něj cíle a rozvíjet vlastní vědomost a potenciál. (Straková, 2002)

Tato definice upozorňuje především na funkční a konstruktivní povahu čtení a zaměřuje se právě na takové složky čtenářské gramotnosti, které lze testovat a měřit.

Dle definice PIRLS 2001 je čtenářská gramotnost schopnost rozumět formám psaného jazyka. A proto mladí jedinci čtou jak v rámci učení, aby se zapojili do společenství čtenářů, tak i pro zábavu. (Česká školní inspekce, 2017)

V šetření PIRLS 2001 jsou vyhodnocovány 4 úrovně čtenářské gramotnosti: velmi vysoká, vysoká, střední, nízká. Do velmi vysoké úrovně patří žáci, kteří dokážou užívat i složité čtenářské dovednosti. Naopak do té nejnižší lze zařadit žáky, kteří ovládají ty nejjednodušší čtenářské dovednosti a neumí nakládat s informacemi v textu. (Česká školní inspekce, 2017)

Definice dle PISA a PIRLS 2001 zohledňují pouze některé složky čtenářství, a to především ty, které lze testovat. Avšak čtenářská gramotnost zahrnuje i netestovatelné složky, postoje a hodnoty, např. vztah ke čtení. Proto je čtenářská gramotnost v rámci odborné terminologie vymezena komplexněji – soubor vědomostí, schopností, postojů a hodnot. (Česká školní inspekce, 2017)

Za nejvýstižnější definici čtenářské gramotnosti považujeme definici Jitky Altmanové: *„Čtenářská gramotnost je celoživotně se rozvíjející vybavenost člověka vědomostmi, dovednostmi, schopnostmi, postoji a hodnotami potřebnými pro užívání všech druhů textů v různých individuálních i sociálních kontextech“*²

---

² ALTMANOVÁ, Jitka, et al. Gramotnosti ve vzdělávání. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/Publikace/vup/Gramotnosti_ve_vzdelavani11.pdf, 2010, s. 7.

Ve čtenářské gramotnosti se prolíná několik rovin, z nichž ani jednu nelze opominout:

1. Vztah ke čtení – potěšení z četby a vnitřní potřeba číst.
2. Doslovné porozumění – dovednost dekodovat psané texty a budovat porozumění na doslovné úrovni se zapojením dosavadních zkušeností a znalostí.
3. Vyvozování a hodnocení – umění vyvodit z přečtení závěry a kriticky hodnotit texty z různých hledisek, včetně sledování záměrů.
4. Metakognice – dovednost a návyk seberegulace – reflektování záměru vlastního čtení, v souladu s ním volení textů, způsob čtení a sledování a vyhodnocování porozumění textu.
5. Sdílení – sdílení svých vlastních prožitků, porozumění a pochopení s dalšími čtenáři.
6. Aplikace – čtenářsky gramotný člověk četbu zúročuje v dalším životě. (Altmanová, Faltýn, Nemčíková, Zelendová, 2010)

Za žáka s rozvinutou úrovní čtenářské gramotnosti lze považovat takového, který:

- čte aktivně, přemýšlí při tom, kombinuje různé postupy vedoucí k co nejlepšímu porozumění;
- čte s jasným cílem a neustále posuzuje, zda mu daný text vyhovuje;
- obvykle si text prohlédne dříve, než začne číst a všímá si struktury textu;
- v průběhu četby často předvídá, co bude dál;
- dokáže přemýšlet o autorech textů, jejich stylu, záměrech a historických okolnostech;
- reaguje na text racionálně i emocionálně;
- při četbě vyprávěcího textu se dokáže vžít do prostředí a postav. (Altmanová, Faltýn, Nemčíková, Zelendová, 2010)

Doležalová (2014) uvádí, že v českém školství je dle výzkumu nejvíce času věnováno rozvíjení doslovného porozumění, méně již rovinám ostatním. I když je obsah v některých výukových situacích tím nejpodstatnějším, nemělo by se zapomínat ani na estetické rysy textů.

Protikladem je pojem „funkční ngramotnost“, což znamená, že žáci nejsou schopni psaný text využívat v běžném životě, i když dovedou číst a psát.

2.2 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ČTENÁŘSKOU GRAMOTNOST

2.2.1 RODINNÉ PROSTŘEDÍ

Rodina nese velký podíl na rozvoji čtenářské gramotnosti dítěte. Dle Prchalové (2012) má rodina trojnásobně vyšší význam, než má škola. Proto je velmi důležité, aby první zkušenosti s knihou získalo dítě od rodiny, která ho bude dále motivovat ke čtení.

Mezi faktory rodinného prostředí dle Metelkové Svobodové a Švrčkové (2012) lze řadit:

- rodinné zázemí pro podporu čtenářství (pokud rodiče věnují svůj volný čas čtení, dítě získá vzor);
- mluvu v rodinném prostředí;
- činnosti vhodné pro rozvoj čtenářské gramotnosti;
- podporu čtenářství ve spojení se školním vzděláváním;
- zájem o volnočasové čtenářské činnosti.

2.2.2 ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ

Již mateřská škola hraje velkou roli v oblasti rozvoje čtenářské gramotnosti. Tomášková (2015) uvádí, že v případě mateřských škol se jedná pouze o předčtenářskou gramotnost, protože u žáků se teprve rozvíjí schopnosti, dovednosti a vědomosti, které budou potřebovat až později. Klade se důraz na trénování paměti, koncentraci pozornosti a soustředění. Na základní škole se žák musí naučit rozeznat jednotlivá písmena, spojovat je do slabik, a poté postupně do jednotlivých slov. Následně musí pochopit, co mu chce daný text sdělit. *„Dítě čtenému textu porozumí tehdy, až bude číst plynule, protože do té doby vyčerpává svou energii na spojování hlásek do slabik a slabik do slov a na porozumění už nemá dostatek sil.“³*

---

³ TOMÁŠKOVÁ, I. (2015). *Rozvíjíme čtenářskou gramotnost v mateřské škole*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0790-0, s. 18.

Faktory školního prostředí:

- Klima a vybavenost – vztah mezi školou a rodinou žáka, vztahy mezi pedagogy a žáky, vybavení školy (knihovny);
- Kompetence učitelů – řádně proškolení pedagogové s určitou praxí a snahou o sledování aktuálních trendů ve výuce;
- Edukační metody a činnosti – volení efektivních metod a činností (brainstorming, párové čtení, čtenářské dílny atd.);
- Edukační média – využití pomůcek a potřebného materiálu ve výuce, aby došlo k rozvoji čtenářství (knihy, časopisy, noviny, schémata). (Metelková Svobodová, Švrčková, 2012)

Ze světových výzkumů vyplývá, že žáci s nízkou úrovní čtenářské gramotnosti čelí v dospělosti problémům, které jsou spojené s uplatněním na trhu práce i se zapojením do společnosti. (Procházková, 2006)

2.3 ROZVÍJENÍ ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI

Dle Palenčárové a Šebesty (2006) je primární metodou kladení otázek. Je velmi obtížné jak pro učitele, tak pro žáky, položit správnou otázku. Zjednodušená klasifikace otázek zahrnuje čtyři základní typy: přímé, úsudkové, hodnotící a otázky na aplikaci. Pokud jsou otázky zaměřené na zjišťování odpovědí ano/ne, nenapomáhají prohlubování myšlení. Za pomoci otázek vyžaduje pedagog od žáků, aby interpretovali informace získané z textu, který přečetli, syntetizovali myšlenky, analyzovali poznatky, přepracovali mentální obrazy a text zhodnotili, tímto se prohlubuje jejich čtenářská gramotnost.

2.4 PODPORA ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI V KNIHOVNÁCH

Doležalová (2014) ve své práci uvádí, že významný vliv na rozvoj čtenářské gramotnosti mají projekty, které tvoří knihovny, např. Celé Česko čte dětem, Noc s Andersenem, Čtení pomáhá atd. Mezi dalšími doporučeními jsou i naučné stezky.

Čumplová (2008) uvádí, že školní knihovny lze označit jako materiální pomoc při podpoře čtenářské gramotnosti, protože školní knihovny působí jako studijní a informační centra. Jejich úkolem je poskytování odborných služeb nejen pro žáky, ale také pro učitele

a pedagogické pracovníky. Školní knihovny by měly být vybaveny studijními materiály, ale třeba i počítači, knihami, časopisy nebo učebnicemi, které žákům pomohou se studiem a mohou tak plně rozvíjet jejich čtenářskou gramotnost.

V současné době je dětské čtenářství nejen v České republice velmi podporováno a je kladen důraz na zvýšení čtenářské gramotnosti. Knihovny a další subjekty si uvědomují důležitost podpory dětského čtenářství a považují ho za nezbytnou součást výchovy a vzdělání.

Každý rok svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP) připravuje celostátní akce na podporu čtenářství. SKIP je rozdělený do jednotlivých klubů, nejpočetnější je Klub dětských knihoven (KDK), který se dlouhodobě věnuje dětskému čtenáři. Jejich cílem je děti motivovat, vzdělávat v oblasti knih a podpořit čtenářskou gramotnost.

2.4.1 AKCE NA PODPORU DĚTSKÉHO ČTENÁŘSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE

- 1) **Knihovní** – Noc s Andersenem; Kde končí svět; Velké říjnové společné čtení; Den pro dětskou knihu; Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka; Kamarádka knihovna; Anketa SUK – čteme všichni; Ruka v ruce; Děti čtou nevidomým dětem; Poprvé do školy – poprvé do knihovny.
- 2) **Neknihovní** – Celé Česko čte dětem; Rosteme s knihou; Čtení pomáhá; Děti, čtěte!

Prostudovali jsme dostupné informace k pojmu čtenářská gramotnost, tento pojem je velmi důležitý pro vytvoření naučné stezky se zaměřením na čtenářství. Tyto poznatky nás vedou k rozhodnutí, že stezka bude vytvořena pro žáky 6. ročníků. Protože testování čtenářské gramotnosti se provádí v 5. a 9. ročnících základních škol a díky tomu bychom mohli zjistit, zda využívání naučné čtenářské stezky zaměřené na čtenářství na druhém stupni základních škol přinese pozitivní výsledky na konci studia.

3 ZHODNOCENÍ POTENCIÁLU STRAKONIC PRO TVORBU NAUČNÉ STEZKY SE ČTENÁŘSKÝM ZAMĚŘENÍM

Základem pro tvorbu naučné stezky musí být komplexní pochopení regionu v souvislostech. Nejprve je důležité vystihnout všechny možnosti pro tvorbu pracovních listů bez ohledu na to, pro koho budou materiály následně realizovány.

V následujících podkapitolách je uvedena podrobná analýza regionu.

3.1 CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ

Strakonice jsou město ležící v severozápadní části Jihočeského kraje. Mají přibližně 23 000 obyvatel a nacházejí se ve výšce 393 m. n. m., přibližně 80 km od Plzně a 60 km od Českých Budějovic. Rozloha je 3 468 ha. (Oberfalcer, 2013)

3.2 NÁZEV MĚSTA

Dle dávných pověstí je název spojován s hejny strak. Podle Cvrčka (1989) je název odvozen od Strakoníců, což byli příslušníci lidu praotce Straky.

3.3 MÍSTNÍ ČÁSTI

Strakonice mají osm městských částí – Strakonice I, Strakonice II, Přední Ptákovice, Modlešovice, Virt, Hajská, Střela, Dražejov. V severní části města se nachází obytná lokalita Habeš. Dříve byli součástí Strakonice i Droužetice, Mutěnice, Rovná a Řepice, které dnes tvoří samostatné obce. (Michálek, 2002)

3.4 PŘÍRODNÍ PROSTŘEDÍ

Území tvoří rozhraní tří geologických celků: přímo v centru Strakonice se jedná o Českobudějovickou pánev, na severní straně o Blatenskou pahorkatinu a na severozápadním okraji města se vypíná vrch Kuřidlo. Strakonice leží na soutoku řek Volyňky a Otavy. Řeka Otava je proslulá rýžováním zlata a získáváním perel z perlorodek říčních. Podél řeky vede Naučná stezka Podskalí. (Michálek, 2002)

3.5 SYMBOLY MĚSTA

3.5.1 VLAJKA

Strakonická vlajka je list praporu, který má dvě dělená pole: horní červené pole s maltézským křížem a dolní žluté pole s položenou střelou z historické městské pečeti, tuto střelu měli ve znaku už Bavorové. (Cvrček, 1967)

Obrázek 5: Vlajka Strakonic, zdroj: strakonice.eu

3.5.2 ZNAK

Strakonice mají i svůj znak, kde se na modrém štítě nachází hradby se střílnami, brána se zvednutou zlatou mříží, nad ní je cimbuří a věž se dvěma okny, ve kterých je kříž, dále jsou zde dvě cimbuří a červená střecha se dvěma zlatými makovicemi. Po stranách lze vidět dva červené štíty se zlatými šňůrkami. Vpravo je stříbrný kříž, na levém štítu je stříbrná landštejnská růže se zlatým středem a zelenými lístky. (Strakonice, oficiální portál města, 2010)

Obrázek 6: Znak Strakonic, zdroj: strakonice.eu

3.5.3 PEČEŤ

Na pečeti je vyražen znak Strakonice. (Strakonice, oficiální portál města, 2010)

Obrázek 7: Pečeť Strakonice, zdroj: strakonice.eu

3.5.4 LOGO

Na logu Strakonice je vyobrazen pozemský živel, a tím je voda. Symbolizuje lidskou práci, snahu, radost i útrapy. Moc a slávu představuje červeně znázorněné cimbuří hradní věže Rumpál. (Strakonice, oficiální portál města, 2010)

Obrázek 8: Logo Strakonice, zdroj: strakonice.eu

3.6 DOPRAVA

Dopravní infrastruktura ve městě je velmi rozsáhlá. Strakonice protínají dvě silnice první třídy, kterými jsou: Praha – Strážný a Klatovy – České Budějovice. Železniční koridor zasahuje do čtyř směrů – Březnice, České Budějovice, Plzeň, Volary. V roce 2018 byl postaven nový autobusový terminál, ze kterého je možné se přímo dostat do Prahy, Českých Budějovic či Brna. Městskou hromadnou dopravu zajišťuje pět autobusových linek. Na okraji města se také nachází vnitrostátní civilní letiště s nepravidelným provozem. (Strakonice, oficiální portál města, 2010)

3.7 HOSPODÁŘSTVÍ

Ve Strakonících má tradici průmysl textilní, strojírenský a pivovarnický. Významnou textilní výrobnou je Fezko. Tato výrobná je proslulá především výrobou fezů. Dříve se zde vyráběly také barety nebo přikrývky. Dnes se zde primárně vyrábějí autotextilie. Dalším významným

podnikem, který tvoří hospodářskou strukturu Strakonice, je Česká zbrojovka, založená roku 1919. Z počátku se výroba zaměřovala pouze na zbraně, od roku 1929 začala vyrábět jízdní kola a roku 1932 i motocykly (Jawa). Nyní se zde vyrábějí autokomponenty. Strakonice získaly právo várečné v roce 1367, ale městský pivovar byl založen až roku 1649. Dnes vaří pivo značky Dudák. (Michálek, 2002)

3.8 ŠKOLSTVÍ

Ve Strakonících se nachází deset mateřských škol (Mateřská škola Čtyřlístek, Mateřská škola U Parku, odloučené pracoviště Mateřská škola lidická, Mateřská škola Lidická, Mateřská škola A. B. Svojsíka, Mateřská škola Spojářů, Mateřská škola Stavbařů, Mateřská škola Školní, Mateřská škola Šumavská). Čtyři základní školy (Základní škola F. L. Čelakovského, Základní škola Dukelská, Základní škola Jiřího z Poděbrad, Základní škola Povážská). Tři střední školy a jedna vyšší odborná škola (Euroškola Strakonice, Střední odborná škola a VOŠ, SPŠ a SOŠ řemesel a služeb Strakonice).

3.9 KULTURNÍ PROSTŘEDÍ

Strakonice pořádají během roku mnoho kulturních akcí, např. Novoroční ohňostroj, Strakonické vítání létání, Tattoo Jam, Národní šampionát mažorettek ČR, Noc kostelů, Pivovarská pouť, Rumpálování, Strakonice nejen sobě, Běh okolo Kuřidla, Václavská pouť. Nejvýznamnější akcí je Mezinárodní dudácký festival, který se pořádá pravidelně jednou za dva roky na konci srpna už od roku 1967, účastní se ho dudáci ze všech koutů světa. (Michálek, 2002)

3.10 SPORTY

Ve Strakonících se také nachází velké množství sportovních klubů – BK Strakonice (basketbal), HBC JVP Strakonice 1921 (házená), FK Junior Strakonice (fotbal), HC Strakonice (hokej), TJ ČZ Strakonice (volejbal), SK JUDO 1990 (judo), FbC Strakonice (florbal), RC Strakonice (ragby), TJ Fezko Strakonice (vodní pólo).

3.11 LITERATURA

3.11.1 NAUČNÉ PUBLIKACE O STRAKONICÍCH

Následně jsou uvedeny naučné publikace o Strakonících, které jsou seřazeny chronologicky od nejstarších po nejmladší, aby bylo lépe zřejmé, do jakého období patří.

- Jan Dyk a Bedřich Dubský: *Strakonice: průvodce městem a okolím (1924)*;
- Alžběta Birnbaunová: *Město Strakonice (1947)*;
- Jan Zdeněk Cvrček: *Strakonice – Osudy jihočeského města a jeho okolí (1967)*, *Příroda Strakonicka a její ochrana (1988)*, *Strakonice – lidé město, osudy (1989)*, *Mých devadesát let, aneb, Pamatuji dva císaře a deset prezidentů (2007)*;
- Kolektiv autorů: *Strakonice a okolí (2002)*;
- Kolektiv autorů: *Vlastivědný sborník, díl 1: Kapitoly z historie (2002)*, *Vlastivědný sborník, díl 2: Kapitoly ze společenského života (2003)*, *Vlastivědný sborník, díl 3: Kapitoly ze života města (2005)*;
- Jan Michálek: *PAMÁTKY STRAKONICKA ze země a ze vzduchu (2003)*;
- Jiří Fröhlich a Jaroslava Pixová: *Stará Otava mezi Strakonícemi a Pískem (2013)*;
- Jiří Kupka: *Strakonice v proměnách času, aneb, Strakonice od sametové revoluce (2014)*;
- Eduard Oberfalcer: *Cyklistické cesty a stezky v okrese Strakonice (2014)*, *Encyklopedie měst a obcí okresu Strakonice (2015)*, *Po vlnách řeky Otavy (2015)*.

3.11.2 PERIODIKA

Zde je uvedena další literatura, ze které lze čerpat aktuální a reklamní informace o Strakonících.

Týdeníky:

- Strakonicko – aktuální informace ze Strakonic.

Měsíčníky:

- Č.P. servis – kulturní a reklamní informace;

- Naše noviny ČZ zpravodaj – podnikový časopis;
- Zpravodaj města Strakonice – obecní zpravodaj;
- Kulturní přehled města Strakonice – informace o kulturních akcích, které budou pořádány následující měsíc;
- Noviny Maxim Strakonice – reklamní informace.

Čtvrtletníky:

- Dudák noviny – podnikový časopis.

3.11.3 KRÁSNÁ LITERATURA

Podrobněji viz kapitola 3.14 Významné osobnosti Strakonice.

3.12 WEBOVÉ STRÁNKY

Oficiální web Strakonice je www.strakonice.eu. Lze na něm nalézt mnoho informací o městě. Web má následující rubriky: Život ve městě, Ocenění udělovaná městem, O Strakonicích, Fotogalerie, Video, Webkamery, Organizace zřizované městem, Obce.

Dále jsou uvedeny konkrétní rubriky na webu města Strakonice v jednotlivých oblastech:

- Informace o městském úřadu: Základní informace, Odbory, Zprávy z úřadu, životní situace, Formuláře, Volná pracovní místa, Úřad online, Hospodaření města, Smlouvy, Záměry města, Povinně zveřejňované informace, Ochrana osobních údajů – GDPR, Ochrana oznamovatelů, Bezpečnost a ochrana obyvatel.
- Informace o samosprávě města: Vedení města, Kontakty, Rada města, Zastupitelstvo města, Komise rady města, Výbory zastupitelstva města, Vyhlášky a nařízení, Dotace.
- Informace o rozvoji města: Investiční příležitosti, Územní plánování, Informace pro podnikatele, Veřejné zakázky, Profil zadavatele, Projekty města.
- Praktické informace: Upozornění, uzavírky, omezení; Údržba města; Kontrola kotlů; Ztráty a nálezy; Toulavá zvířata; MHD; Covid-19; Volby.
- A informace o volném čase: Město a památky, Výlety pěšky, Co se dnes děje ve městě.

Dalšími weby jsou: strakonicky.denik.cz, jcted.cz, sttv.cz (Strakonická televize) a hradstrakonice.cz

3.13 STRUČNÁ HISTORIE STRAKONIC

Historie Strakonice je velice obsáhlá, proto zde uvádíme výběrově jen historická fakta, která by mohla posloužit k tvorbě pracovních listů pro žáky na 2. stupni ZŠ.

Dle Michálka (2002) Strakonice vznikly jako poddanské město sloučením čtyř osad – Strakonice, Žabokrty, Lom a Bezděkov. První dochované písemné zmínky jsou z počátku 13. století, kdy byl Bavorů ze Strakonice budován strakonický hrad, od této doby lze čerpat znalosti z listinných záznamů a město nazývat Strakonice.

Roku 1243 Bavor I. ze Strakonice daroval polovinu strakonického hradu a vsi v okolí Strakonice řádu Johanitů, kteří vybudovali gotický kostel sv. Prokopa. (Cvrček, 1989)

Roku 1357 propukl ve Strakonici velký požár, který zničil místní archiv, a proto není dochováno mnoho písemných zmínek. Na začátku husitské doby vymírá rod Bavorů a celý hrad s městem přechází na johanitský řád. V době husitských nepokojů se hrad stal baštou katolické strany a bojovalo se zde proti kalichu.

V novověku se změnil vzhled města a rozvinul se především výrobní průmysl – koželužství, kloboučnictví, postřihačství a kráječství. V této době se do povědomí dostává židovská komunita, která v 19. století přebírá v této výrobě vedení. (Cvrček, 1989)

Během třicetileté války došlo ke zrušení hradu i města. V 18. století maltézští rytíři začali zakládat špitály, nadace pro chudé a budovat kostely. Také byla založena první hlavní škola. Od roku 1771 začala vznikat osada Podsrp a v ní byl zasvěcen kostel Panně Marii Sedmibolestné. Mezitím vyvrcholila pandemie moru. (Cvrček, 1967)

V 19. století Strakonice charakterizovala průmyslová výroba motorových kol, motocyklů a pokrývek hlavy – fezů, které byly následně vyváženy do zahraničí. Začala se stavět železnice. Byly zakládány vojenské lazarety a zřizovány sanitní vlaky. (Cvrček, 1967)

Během druhé světové války vyráběla Česká zbrojovka zbraně pro potřeby německých okupantů. V listopadu 1942 byli strakoničtí Židé odvezeni do koncentračního tábora Terezín. 6. května 1945 osvobodily Strakonice jednotky 3. americké armády generála Pattona. (Michálek, 2002)

V 70. letech byla zbourána řada historických staveb, včetně bývalé synagogy a rodného domku F. L. Čelakovského. (Michálek, 2002)

3.14 VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI STRAKONIC

Dále jsou uvedeny významné osobnosti dle Cvrčka (1989) a jsou seřazeny chronologicky dle data narození. Toto řazení bylo zvoleno proto, aby bylo zřejmé, do kterého historického období patří.

Vít Oftalmius Strakonický z Oskořína (16. století) se narodil ve Strakonících, byl erbovní měšťan Nového Města pražského, právník, pedagog a humanista. Sepsal latinský právní spis *Processus iuris municipalis Pragensis*.

Valentin Kochan z Prachové (16. století) se narodil ve Strakonících. Byl to měšťan a člen direktoria českých stavů v době stavovského povstání. Byl popraven při Staroměstské exekuci.

Jan Vlastislav Plánek (1789–1865) byl truhlář, vlastenec a básník. Byl přítelem Františka Ladislava Čelakovského. Byl velkým čtenářem, kupoval skoro všechny knihy, které v této době vycházely. Jeho knihovnu využívala i široká veřejnost. Do Strakonice za ním jezdil Josef Jungmann, Jan Evangelista Purkyně a Jakub Malý. Na konci života se zabýval sepisováním strakonické historie.

František Ladislav Čelakovský (7. března 1799–5. srpna 1852). Byl to český básník národního obrození, překladatel, vysokoškolský pedagog, publicista a literární kritik. Některá díla publikoval pod pseudonymy Marcián Hromotluk nebo Žofie Jandová. Ve Strakonících absolvoval čtyřletou povinnou školní docházku. Město a okolní krajinu si velmi oblíbil a rád na ně vzpomínal ve svých básních. Ve Strakonících se nachází několik soch a pamětních desek Františka Ladislava Čelakovského

Josef Šmidinger (24. října 1801–2. února 1852) byl český kněz, učitel a přítel Františka Ladislava Čelakovského, byl zakladatelem Šmidingerovy knihovny ve Strakonících. Bydlel v rokokovém domě číslo 55, kde dnes stojí Česká spořitelna.

Tomáš Garrigue Masaryk (7. března 1850–14. září 1937) byl český státník, filozof, pedagog a první prezident Československé republiky. Vykonával funkci poslance za okres Strakonice ve Vídni.

Rudolf Vydra (4. dubna 1863–24. dubna 1921) byl lidový básník, amatérský malíř a publicista. Psal povídky, básně, pověsti a ty následně publikoval v časopisech *Prácheň* a *Otavan*.

František Pecan (1865–1944) byl publicista, který pravidelně psal historické články do časopisů: *Prácheň*, *Pošumavský kraj* nebo *Otavan*. Psal strakonické pověsti a báje o dudácích a hradu. Názvy knih: *Strakonicko v pověstech a bájích*, *Strakonice*.

Adolf Daněk (16. června 1869–25. února 1950) byl český sběratel pošumavského folklóru, lidové poezie a autorem prací z oboru folkloristiky, napsal *Báje českého Pošumaví*, které pojednávají o bájích, legendách v Pošumaví, je zde zmínka o Strakonících. Dále napsal díla: *Pověsti o hradech a tvrzích v jižních Čechách* a *Na šumavském podlesí*.

Josef Skupa (16. ledna 1892–8. ledna 1957) byl český loutkoherec, režisér, scénograf, středoškolský pedagog a zakladatel Divadla Spejbla a Hurvínka. Už od dětství se projevovalo jeho nadání pro loutkové divadlo a kreslení. Pět let se svou rodinou bydlel ve Strakonících

na Velkém náměstí čp. 140. Od roku 1917 spolupracoval s Loutkařským divadlem v Plzni. V roce 1930 založil vlastní loutkovou scénu v Plzni.

Rudolf Gustav Šimek (15. listopadu 1908–2. ledna 1982) byl spisovatel, publicista a redaktor *Selských listů* a *Nová Šumava*. Vydal *Sborník Strakonice – propagace a adresář*.

Vojtěch Hrubý (23. dubna 1915–30. března 2006) od roku 1969 působil jako ředitel Lidové školy umění a učil zde hru na housle. Zavedl výuku hry na dudy a vytvořil pro své žáky příručku *Škola hry a Dudácké etudy*. Také byl zakladatelem Strakonické dudácké muziky.

Josef Jelen (6. února 1921–13. srpna 2006) se narodil ve Strakonících, byl to český římskokatolický duchovní, divadelní kritik a spisovatel. Vydal několik básnických sbírek, románů, divadelních her, rozhlasových dramát a veršů k leporelům pod pseudonymem Josef Otava a Jaroslav Jánský.

Josef Režný (2. února 1924–10. prosince 2012) byl významnou osobností českého národopisu, český folklorista a dudák, učitel, úředník a dělník v České zbrojovce. Publikoval časopisy *Národopisné aktuality* a *Český lid*. Dále potom díla o lidové hudbě: *Lidové hudební nástroje v Čechách*, *Dudy a dudáci*, *Naše prameny*, *Jan Matásek – Strakonický dudák*, *Almanach Prácheňského sboru*.

Jiří Žáček (6. listopadu 1945) je lyrický a satirický básník, tvoří poezii pro děti a dospělé. Jeho básně mají velmi blízko k aforismům, vyznačují se smyslem pro humor a parodii. Žil ve Strakonících v letech 1950–1969.

Ondřej Fibich (27. ledna 1954) je český básník, spisovatel, regionalista a vydavatel děl Karla Klostermanna. Je autorem duchovně zaměřené prózy a poezie. Mezi nejvýznamnější díla patří: *Země Jana Křtitele*, *Podoby soumraku*, *Topografie*, *Dudáci v pověstech a na starých pohlednicích: dudáci na Strakonicku*, *Prácheňský poklad*, *Okřesáno tmou*, *Šumavské pohádky a říkadla*, *Slovníček šumavských strašidel*.

Jiří Staněk (23. února 1957) je český prozaik, textař, básník, člen českého centra *P.E.N. klubu* a sběratel. Vydal dvacet básnických sbírek a literární recenze uveřejňoval v časopisu *Tvar*.

Pavel Pavel (11. března 1957) je český technik a experimentální archeolog, který se zabývá transportem těžkých břemen při stavbě monumentálních staveb dávnověku. V letech 2012–2020 působil jako zastupitel Jihočeského kraje.

3.15 VÝZNAMNÉ KULTURNÍ OBJEKTY V KRAJINĚ

3.15.1 POMNÍKY

Pomníky, pamětní desky a sochy ve strakonické krajině upozorňují na zajímavá místa a důležité orientační body v krajině. Ve Strakonících jsou známy následující:

- Památník obětem I. světové války na Podsrpu;
- Památník obětem druhé světové války v ulici 5. května;
- Obětem světové války u kostela sv. Václava;
- Obětem 1938–1945 v Tovární ulici;
- Mistr Jan Hus v Rennerových sadech;
- Memento zmizelým sousedům ze Strakonicka;
- Antonín Renner v Rennerových sadech;
- Pomník F. L. Čelakovského v Bezděkovské ulici.

3.15.2 PAMĚTNÍ DESKY

- Židovská komunita ve Strakonících – pamětní deska ve tvaru Davidovy hvězdy byla odhalena 10. října 2007 na nábřeží řeky Otavy. Autorem je Ing. arch. David Andrlík.
- T. G. Masaryk na Velkém náměstí čp. 47 – pamětní deska byla vyhotovena v roce 1930 k připomenutí kandidátní řeči, kterou T. G. Masaryk pronesl v tomto domě.
- Spolupráce s americkou armádou v budově Smetanova domu čp. 533 – připomenutí spolupráce se spojeneckou civilní správou.

- Josef Šmidinger na Velkém náměstí čp. 55 – zde stál původně Šmidingerův rodný dům.
- Josef Skupa na Velkém náměstí čp. 140 – zde se Josef Skupa narodil.

3.15.3 SOCHY

- Josef Režný – socha v nadživotní velikosti se nachází v parku za strakonickým hradem. Byla vysochána k příležitosti 90. výročí narození Josefa Režného.
- Pán z Rožmberka – klečící socha byla původně součástí Husova pomníku. Jejím autorem je Vojtěch Šíp z Plzně. Byla dokončena v roce 1926.
- Dorotka – nevěsta Švandy dudáka, dnes je symbolem věrné a opravdové lásky. Socha se nachází na Podskalí a byla odhalena v roce 2012. Autorem je Karel Kryška.
- Švanda dudák – socha stojí na Velkém náměstí od roku 2011, autorem je Jiří Kubelka. Švanda dudák je symbol města.
- Jiří z Poděbrad – socha byla původně součástí Husova pomníku, za druhé světové války byla ze sousoší odstraněna, po druhé světové válce byla postavena na hradním nádvoří, dnes stojí před školou v ulici Krále Jiřího z Poděbrad.
- František Ladislav Čelakovský – ve Strakonících má tři sochy.
  - První socha v životní velikosti je umístěna v Bezděkovské ulici, kousek od Základní školy Dukelské. Autorem je Břetislav Benda. Byla odhalena při oslavách 600 let města.
  - Druhá socha se nachází na Podskalí. Autorem je Vojtěch Šíp z Plzně. Socha byla odhalena v roce 1924 na místě, kde F. L. Čelakovský tvořil dílo Pomněnky Vataavské a Růži stolistou.
  - Třetí socha v životní velikosti je umístěna v Základní škole F. L. Čelakovského. Autorem je Břetislav Benda.
- Socha moai – stojí na pravém břehu řeky Otavy na Podskalí. Ing. Pavel Pavel díky ní vyřešil záhadu transportu soch na Velikonočním ostrově v roce 1982.

3.16 PAMĚTIHODNOSTI

Město Strakonice a jeho blízké okolí se může pyšnit svými rozmanitými architektonickými stavbami, které dokládají rozdíly mezi stavebními slohy.

3.16.1 STRAKONICKÝ HRAD

Je považován za nejvýznamnější dominantu Strakonic. Je jedinečný jak historicky, tak architektonicky. Je nesrovnatelný díky propojení církevní a světské raně středověké architektury, na které neproběhla žádná rozsáhlá rekonstrukce, která by změnila architektonický sloh. Strakonický hrad je opevněný vodou, nachází se na soutoku řek Otavy a Volyňky. O založení se zasloužil rod Bavorů, konkrétně Bavor I. ze Strakonic. Birnbaumová (1947) datuje jeho výstavbu mezi roky 1220 až 1235. Původně měl hrad zastávat pouze funkci klášterní pevnosti. Ve 13. století byl hrad obohacen o věž Rumpál. Jedná se o věž opatřenou břitem, který měl věž chránit před balvany z metacích strojů.

Samotná věž dostala název podle zařízení, pomocí kterého byli vězni spouštěni do hladomorny. (Kuthan, 1975)

Na Strakonicku můžeme nalézt až stovky zachovalých i nezachovalých církevních památek. V dalších podkapitolách jsou uvedeny ty nejvýznamnější z nich.

3.16.2 KOSTEL SV. MARKÉTY

Kostel sv. Markéty se nachází se na levém břehu řeky Otavy. Je vystavěn v renesančním stylu. Přesná doba vzniku není známa, avšak víme, že zde dříve stávala špitální kaple sv. Markéty s přilehlým špitálem. Zakladatelem špitálu byl zřejmě Bavor III. ze Strakonic nebo jeho bratr Vilém Bavor, jejich manželky nesly shodné jméno Markéta. Tento kostel se poté stal hlavním městským kostelem. V roce 1854 Strakonice postihl velký požár a nevyhnul se ani kostelu, který se ze škod vzpamatovával několik desetiletí. Kostel je významný svým obrovským obdélníkovým sálem, kde je na okolních zdech rozmístěno 14 obrazů křížové cesty. (Kupka, 2002)

3.16.3 KOSTEL SV. PROKOPA

Kostel sv. Prokopa se nachází v prostorech strakonického hradu a společně s ním tvoří národní kulturní památku. Původně se jednalo o panský kostel rodu Bavorů ze Strakonic, který byl vystavěn už na sklonku 13. století. Z tohoto století pochází nejstarší část tohoto

církevního objektu. Na stavbě lze sledovat přechod mezi románským a raně gotickým slohem. Kostel je podélná stavba s masivní hranolovou věží. Kostel je významný především díky baroknímu hlavnímu oltáři, který nechal zřídit v roce 1693 převor Michael Emerich de Raaga (Kupka, 2002).

3.16.4 KOSTEL SV. VÁCLAVA

Druhou nejstarší dominantou města je farní kostel sv. Václava. Nachází se na hřbitově. Historie tohoto kostela sahá do přelomu 13. a 14. století. Byl vybudován Bavorem III. ze Strakonice na místě, kterému se dříve říkalo Lom. Od 16. století plní funkci hřbitovního kostela. Koncem 18. století zasáhla Strakonice epidemie moru, tato situace vyžadovala, aby se rozšířil místní hřbitov vedle kostela sv. Václava a byla postavena márnice. Každoročně se zde koná 28. září tradiční pouť k uctění památky sv. Václava. O tomto kostelu napsal František Pecen několik pověstí, o kterých se lze dočíst v knize *Strakonicko v pověstech a bájích*. (Kupka, 2002)

3.16.5 KOSTEL NAVŠTÍVENÍ PANNY MARIE BOLESTNÉ

Tento barokní poutní kostel se nachází na Podsrpu. Každý rok se zde slaví pouť na počest svaté Panny. Tato oslava se koná vždy v pátek před Květnou nedělí. Každou neděli se zde konají bohoslužby. Zajímavostí v kostele je jednotný mobiliář z konce 18. století. Na oltáři je umístěna socha patronky tohoto kostela. Nad oltářem je umístěn obraz Nejsvětější Trojice a znak rodu Althanů. Vedle oltáře je umístěn oltář sv. Josefa a sv. Barbory. (Kupka, 2002)

3.16.6 MASNÉ KRÁMY

Masné krámy se nacházejí na Velkém náměstí s číslem popisným 141. Zmínka o nich se datuje už kolem roku 1333. (Braun, 1969) Štít této brány je vyzdoben nízkým reliéfem, na kterém je znázorněna porážka býka. A v tympanonu lze spatřit řeznického lva se sekerou. (Birnbaurová, 1947)

3.16.7 PIVOVAR STRAKONICE

Pivovar vznikl v roce 1649. U zrodu pivovarnictví ve Strakonících stáli Bavorové, právo várečné získali roku 1367. Roku 1873 byl postaven nový moderní pivovar na strakonickém Podskalí v blízkosti řeky Otavy, kde stojí až do dnes. V roce 1948 byl pivovar znárodněn

a začlenil se do podniku Jihočeské pivovary České Budějovice. V roce 2004 byl pivovar zakoupen městem Strakonice a založila se akciová společnost DUDÁK – Měšťanský pivovar Strakonice. V pivovaru se pořádají prohlídky, které jsou zakončené ochutnávkou.

3.16.8 BÝVALÁ RADNICE

Radnice se nachází na Velkém náměstí vedle městského úřadu. Původně byla sídlem gymnázia a následně základní školy. Stavba je zajímavá pro svou bohatou ornamentální výzdobu, kterou tvoří květy, listy a úponky. Mezi okny se nachází znak města a český lev.

3.16.9 REPLIKA STONEHENGE

Na levém břehu řeky Otavy se nachází betonová replika anglické kulturní výstavby Stonehenge. Autorem je archeolog Ing. Pavel Pavel, který si díky této výstavbě ověřil úvahy, které se týkaly použití lidské síly pro zdvih a přemístění bloků. Byla vystavěna v roce 1989. Je těžká dvacet tun a měří 4 metry.

3.17 SHRNUÍ

V této podstatné kapitole pro tvorbu naučných stezek pro různé věkové kategorie byl zhodnocen potenciál Strakonice a jejich blízkého okolí. Vyhledání těchto informací proběhlo ve spolupráci se státním archivem města Strakonice. Některé informace lze vyhledat i na internetu. Je velmi důležité, aby učitelé měli při realizaci stezky povědomí o těchto informacích a mohli žákům odpovídat na případné doplňující otázky.

Předpokládá se, že žáci základních škol ve Strakonici jsou i zdejšími rodáky, a proto by měli znát základní informace, které se města týkají. Z výše uvedených informací považujeme za základní ty o velikosti města, počtu obyvatel, místních částech, přírodním prostředí a symbolech. Následně by žáci měli znát stručnou historii, pověsti a kulturní prostředí města. Pro rozvoj čtenářství jsou vhodné texty, které zároveň obsahují informace, jež se dostávají do podvědomí čtenáře. Ten tak nejen rozvíjí svou čtenářskou gramotnost, ale zároveň se sebevzdělává a dozvídá se nová fakta o městě.

Po důkladném zhodnocení potenciálu Strakonice pro tvorbu naučné stezky se čtenářským zaměřením konstatujeme, že zkoumaný mikroregion je velmi bohatý zvláště na kulturní objekty. Jejich přítomnost lze přirozeně využít k sestavení stezky se čtenářským zaměřením, která bude, co se různých typů textu týče, velmi pestrá a podnětná.

4 NÁVRH NAUČNÉ STEZKY

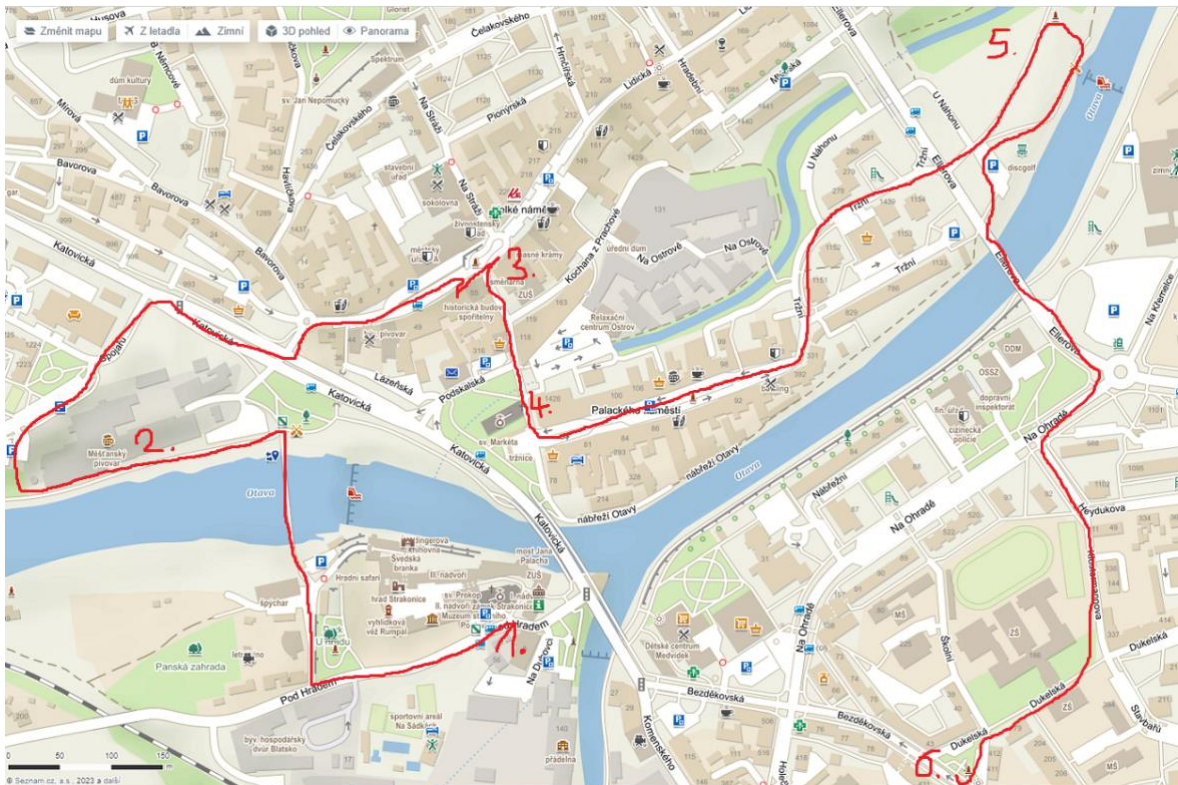
Strakonice a okolí jsou město, ve kterém se nachází velké množství historických památek a přírodních míst stejně jako pestrá fauna a flóra. To vše může posloužit k vytvoření naučné stezky, aby následně díky ní došlo u žáků k rozvoji čtenářské gramotnosti.

Návrh naučné stezky je určen pro žáky 6. ročníku základní školy. Zastavení jsou zorganizována tak, aby byla pro žáky především poutavá, zajímavá, přínosná a zároveň se dozvěděli nové informace nejen o městě, ale i o historii, fauně a flóře. Stezka je koncipována pro 20 až 30 žáků, aby se pedagog mohl individuálně věnovat každému z nich. Pro realizaci naučné stezky by bylo vhodné vymezit 6 vyučovacích hodin.

Stezka je pojmenována jako „Cesta za poznáním Strakonicka“. Děti dostanou v deskách celou sadu pracovních listů (viz příloha č. 1), ve kterých se nachází podstatné informace k plnění úkolů. Cílem je získat všechna razítka. Razítko, s motivem strakonické vyhlídkové věže Rumpál, žák dostane za správně vyřešený pracovní list. Za všechna nasbíraná razítka bude na žáky čekat odměna v podobě čokoládových peněz.

4.1 TRASA

Trasa je dlouhá zhruba tři kilometry a je určena pro pěší. Cesta naučné stezky byla zvolena tak, aby byla především v blízkosti Základní školy Dukelské, pro kterou je naučná stezka primárně tvořena. Výchozím bodem je strakonický hrad, který je od školy vzdálen zhruba deset minut rychlejší chůze. Mezi jednotlivými stanovišti je vzdálenost přibližně 500 metrů. Posledním stanovištěm je Pomník Františka Ladislava Čelakovského, který je od školy vzdálen dvě minuty chůze. Všechna stanoviště jsou zaznamenána na mapě č. 1. Trasa vede po chodnících, od hradu k pivovaru lze jít po cyklostezce. Na náměstí až ke kostelu sv. Markéty je vyznačena pěší zóna. K replice Stonehenge vede travnatá polní cesta. A cesta k poslednímu stanovišti vede podél frekventované pozemní komunikace. Po celou dobu trasy lze vidět další památky a zajímavosti, které nejsou zaznamenány v pracovních listech, a na které lze žáky upozornit, např. místo bývalé synagogy, Muzeum středního Pootaví Strakonice, Šmidingerova knihovna, Papežovy domy, radnice, rodný dům F. L. Čelakovského, Masné krámy, Morový sloup a další.

Obrázek 9: Trasa naučné stezky

4.2 NAUČNÁ STEZKA A JEJÍ ZASTAVENÍ

Naučná stezka obsahuje šest zastavení, na nichž budou žáci plnit šest úkolů, ke kterým bude mít každý žák svou sadu pracovních listů uložených v deskách. Na každém stanovišti žáci pracují s texty, které mají za úkol podpořit čtenářskou gramotnost. Zastavení mají především historický nebo přírodovědný charakter a prohlubují znalosti mezioborově. Po úspěšném vyplnění pracovního listu dostane žák razítko, za šest nasbíraných razítek bude odměněn čokoládovými penězi. Motivem razítka je hradní věž Rumpál.

4.3 POPIS JEDNOTLIVÝCH ZASTAVENÍ

4.3.1 ZASTAVENÍ Č. 1 – STRAKONICKÝ HRAD

- Seznámení s postavou Švandy dudáka
- Porozumění pověsti
- Zpěv písničky

4.3.2 ZASTAVENÍ Č. 2 – PIVOVAR STRAKONICE

- Zastavení nabízející přehled základních pojmů z oblasti pivovarnictví
- Práce s definičním textem

4.3.3 ZASTAVENÍ Č. 3 – SOCHA DUDÁKA

- Seznámení s odhalením sochy Švandy Dudáka
- Pravopis
- Porozumění textu z elektronického článku

4.3.4 ZASTAVENÍ Č. 4 – KOSTEL SV. MARKÉTY

- Seznámení s částmi kostela
- Osmisměrka

4.3.5 ZASTAVENÍ Č. 5 – REPLIKA STONEHENGE

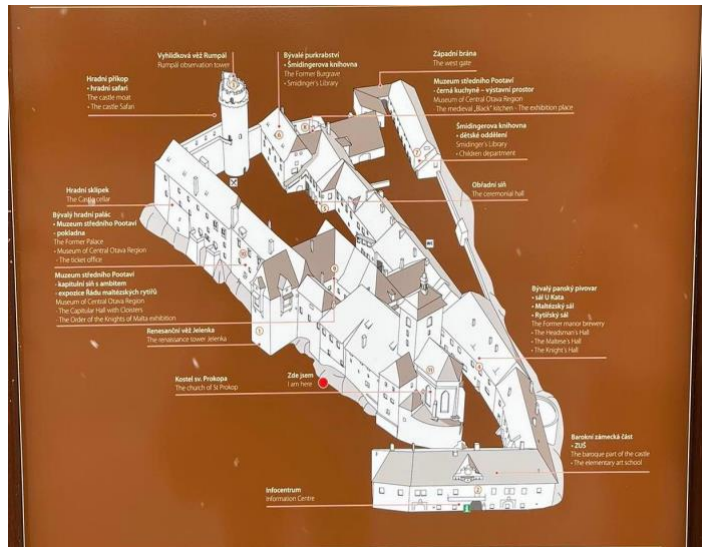
- Seznámení se stupnicí tvrdosti minerálů
- Porozumění odbornému textu

4.3.6 ZASTAVENÍ Č. 6 – POMNÍK F. L. ČELAKOVSKÉHO

- Báseň Pocestný od F. L. Čelakovského
- Rozbor lyrické básně
- Poslech zhudebněné básně

Zastavení č. 1 – Strakonický hrad

Strakonický hrad je nejvýznamnější gotickou památkou Strakonice. Vznikl ve 13. století a patřil rodu Bavorů ze Strakonice. Společně s barokním kostelem sv. Prokopa tvoří od roku 1963 kulturní památku ČR. Právě ke kostelu sv. Prokopa se váže známá pověst o Švandovi dudákovi.

1.úkol: Přečti si převyprávěnou pověst. Následně se podívej na tvrzení pod textem. Vybarvi políčka, která obsahují pouze **PRAVDIVÁ** tvrzení. Z písmen vedle tvrzení ti vznikne tajemka.

Pověst vypráví o postavě Švandovi dudákovi, který byl potrestán za svoje nemravné chování. Švanda byl výborný muzikant a moc veselý člověk. Měl rád pivo a vyžíval se v hraní karet. Jeden večer o posvícení v Mokřanech si chtěl zahrát Švanda karty se sousedy, ale nikdo s ním do hry neměl chuť. Proto opilý Švanda odešel a nohy ho zavedly k šibenici. Tam potkal čerta, který mu nasliboval zlato za jeho hraní na dudy pro ostatní čerty. Za podmínky, že nesmí poděkovat za dukáty, které dostane za hraní, jinak než „Zdař bratře!“ Švanda hrál, ale k ránu na domluvu zapomněl a řekl: „I zaplat' vám to Pán Bůh tisíckrát!“. Ráno se Švanda probudil pod šibenicí, sám a bez peněz. Poučilo ho to a zařekl se, že už na dudy nikdy hrát nebude. Pověsil dudy do strakonického kostela jako poděkování Bohu, že unikl nebezpečí. Dudy každý rok v tento den samy od sebe v kostele hučí.

(Jakub Malý, Malého Sebrané Báchorky a pověsti národní, 1845, upraveno)

Švanda přišel o všechny peníze, protože je prohrál v kartách.	R
Ten den, kdy bylo posvícení, Švanda potkal čerta.	D
Švanda nesměl říct „I zaplat' vám to Pán Bůh tisíckrát!“.	O
Švanda se neponaučil a hrál karty dál.	I
Pověst je sepsána v knize Malého Sebrané Báchorky a pověsti národní.	R
Dudy hrály v kostele jen, když je tam Švanda pověsil, jindy ne.	K
Čert slíbil Švandovi zlato.	O
Švanda byl zapšklý člověk.	L
Švanda unikl nebezpečí jen o vlasek.	T
Švanda se choval špatně, a proto byl potrestán.	K
Jakub Malý pověst sepsal.	Y

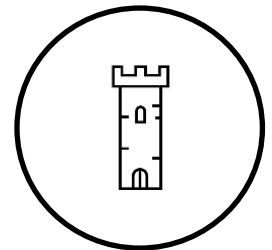
Tajenka: V divadelní hře Josefa Kajetána Tyla Strakonický dudák aneb Hody divých žen je Švanda bezhlavě zamilován do **DOROTKY**

Společně si zazpívejme známou lidovou písničku ze sbírky Karla Wise, která dokládá jádro pověsti – hned vedle kostela totiž stála hospoda a v ní při tanečních zábavách zněla muzika, a tak lidé měli ráno v kostele pocit, že slyší dudy přímo od oltáře.

V Strakonících za oltářem
leží dudy i s dudařem,
kdo nevěří, ať tam běží,
však tam dudy ještě leží.

Strakonický dudy hučí,
že mně holka šátek pučí;
Pučím, pučím, anebo nic,
já jsem holka vod Strakonic.

Jaký rým nacházíme v písni? **Sdružený**

Zastavení č. 2 – Pivovar Strakonice

Druhým zastavením je Pivovar Strakonice, který vznikl v roce 1649. Strakonice ale právo várečné získaly už v roce 1367 za vlády Bavora IV. Roku 1873 vznikl nový parostrojní pivovar, který na tomto místě stojí až doposud.

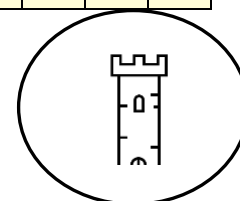
2. úkol: Přiřaď písmeno detailního popisu ke správnému termínu, který má něco společného s pivovarnictvím. Písmena zapiš do tabulky ve spodní části stránky a vyjde ti tajenka.

1.	Ječmen	P	...byli jedním z nejvýznamnějších českých rodů. Stáli u zrodu strakonického pivovaru.	E
2.	Pivovar	A	...dohlíží na technologický proces výroby.	T
3.	Ležák	S	...se při výrobě piva považuje za základní obilninu. Mimo pivovar patří k hospodářsky nejvýznamnějším rostlinám a využívá se především ke krmným účelům.	P
4.	Sládek	T	...je část pivovaru, kde probíhá kvašení piva. Většinou je umístěna ve sklepě, kde je velmi nízká teplota. V dnešní době bývá nahrazena válcovitými nádržemi.	R
5.	Mladina	E	...je druh piva, který je spodně kvašen a stabilizován při velmi nízkých teplotách. Po kvašení leží déle než měsíc.	S
6.	Spilka	R	...je proces, při kterém se přeměňují cukry v mladině. Jinak mu můžeme říkat také fermentace.	I
7.	Kvašení	I	...je voda smíchaná s látkami vylouhovanými ze sladu. Bývá označována za první stupeň mladiny.	A
8.	Degustace	Z	...je technologický celek, který vyrábí pivo. Ve většině případů je rozdělen do několika samostatných provozů, ve kterých dochází k jednotlivým částem výroby.	A
9.	Sladina	A	...aktivita, při které se ochutnávají různé potraviny či nápoje.	Z
10.	Chmel	C	...je popínavá rostlina, která má konzervační vlastnosti a vliv na sensorické vlastnosti piva. Dodává pivu hořkou chuť.	C
11.	Bavorové	E	...je meziprodukt, který vzniká v první fázi při výrobě piva.	E

Procesu, při kterém dochází k zahřátí piva a následnému rychlému ochlazení, aby se pivo zakonzervovalo, se říká:

P A S T E R I Z A C E

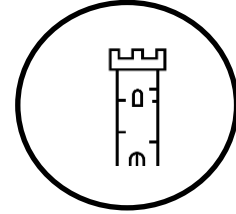
Úkol pro šikulky: Víte, proč se procesu říká zrovna takto? Má to něco společného s pastou na zuby?

Zastavení č. 3 – Socha Švandy dudáka

Třetím zastavením je socha Švandy dudáka, která se nachází na Velkém náměstí.

3. úkol: Nejprve si přečti celý článek z místního webu strakonickýdeník.cz, následně do něj doplň všechna písmena, která zde chybí. Pod textem se nachází tvrzení, zakroužkuj ano-ne, podle toho, zda jsou pravdivá, či nikoliv.

Náměstí vévodí bronzový dudák

Na dopravu na nové křižovatce na Velkém náměstí od úterý 15. listopadu 2011 hledí Švanda dudák, tedy jeho bronzová plastika v životní velikosti. Plastika vítá lidi přicházející na Velké náměstí směrem od ulice U Sv. Markéty. Tím směrem kyne lehce nakročená postava s dudami přes rameno, která váží 110 kilogramů.

Nápad umístit na náměstí sochu Švandy vzešel od dětských zastupitelů. V jejich režii bylo i celé úterní odhalování. Bývalý starosta dětského zastupitelstva Zdeněk Rod se zmínil o tom, jak to celé vznikalo: „Máme ve Strakonících celou řadu významných osobností, o kterých lidé ani neví a které si zaslouží tu mít plastiku.“ K tomu patří podle něj i Švanda dudák například s ohledem na mezinárodní dudácký festival, který se ve Strakonících každý druhý rok v létě koná. O dalších návrzích hovořila bývalá místostarostka Kateřina Jeníčková. „Mezi plánovanými osobnostmi byl například Bavor I. či Josef Skupa.“

Autorem bronzové sochy Švandy dudáka je akademický malíř Jiří Kubelka. Fyzicky se ale socha zrodila ve Staré Huti u Dobříše v dílně kovolijce Aleše Svojtky. „Převedení do bronzu je velmi složité. Odlévá se to po částech a montuje dohromady. Dudák jich měl nakonec sedmnáct. Celé to trvalo tři a půl měsíce.“

Náklady na sochu jsou 499 000 korun. Neznamená to však žádné peníze navíc z městské kasy. Tento výdaj je součástí končící první etapy rekonstrukce centra, která má celá stát 79 milionů korun. Více než z polovin to kryjí evropské dotace. *Jana Štroblová*
(Náměstí vévodí bronzový dudák. Web strakonickýdeník.cz, listopad 2011, upraveno.)

A. Socha Švandy dudáka stojí čelem k ulici U Sv. Markéty.	ANO-NE
B. Bývalým místostarostou je Zdeněk Rod	ANO-NE
C. Odhalování sochy probíhalo současně s mezinárodním dudáckým festivalem	ANO-NE
D. Jiří Kubelka je autorem bronzové sochy Švandy dudáka.	ANO-NE
E. Socha Švandy dudáka rukou zdraví přicházející lidi.	ANO-NE
F. Za sochu se z městské kasy zaplatí 499 000 korun.	ANO-NE

Bonusová otázka: Jak se jmenuje divadelní hra, ve které vystupuje Švanda dudák jako hlavní postava?

Zastavení č. 4 – Kostel sv. Markéty

Dalším zastavením je gotický kostel svaté Markéty. Je to jednolodní kostel postavený v letech 1580–1583.

4. úkol: Přečti si, co znamenají jednotlivé pojmy spojené s kostelem. Následně je najdi v osmisměrce.

PORTÁL = brána, kterou se vchází do posvátného prostoru, odděluje duchovní prostor od okolního světa

VĚŽ = značí spojení mezi kostelem a nebem

LOĎ = prostor mezi vstupem a kněžištěm, kde se scházejí věřící

PRESBYTÁŘ = část kostela, která je vyhrazena kněžím

SAKRISTIE = část kostela, kde jdou uchovávána roucha

OLTÁŘ = nejdůležitější místo v kostele, přináší se na něj oběť

AMBON = místo, kde se hlásá Boží slovo

KŘÍŽ = připomínka Krista, umístění v presbytáři

KROPENKA = připomínka křtu

ZPOVĚDNICE = oddělené místo, kde se lidé vyzpovídávají ze svých hříchů

ZVONY = zvuk zvonu představuje poselství dálky

SEDILE = pevná výklenková sedadla v presbytáři

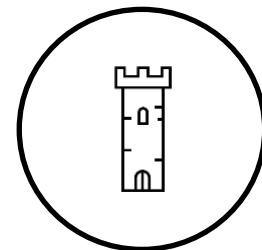
VARHANY = hudební nástroj, který navozuje náladu k soustředění k Bohu

SEDES = sedadlo pro kněze

STALLA = kostelní lavice

PRAVIDLA:

V osmisměrce je třeba najít všechna slova, která se nacházejí v seznamu. Slova jsou umístěna zleva doprava, zprava doleva, shora dolů, zdola nahoru všemi směry.

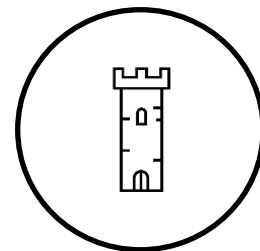
Zastavení č. 5 – Replika Stonehenge

Předposledním zastavením je betonová replika Stonehenge, která se pyšní stejnou velikostí jako originální kamenný komplex ve Velké Británii. Na tomto místě můžeme nalézt napodobeninu jedné z bran, která posloužila strakonickému rodákovi Ing. Pavlu Pavlovi při jeho pokusech odhalování tajemství zvedání obřích kamenných pilířů.

Stonehenge je komplex menhirů a kamenných kruhů, které se nacházejí ve Velké Británii, konkrétně na Salisburské pláni. Je to největší a neznámější britský monument z doby bronzové. Místo původně sloužilo pro uctívání keltských kněží.

5. úkol: Nejprve si prohlédni a přečti informační tabuli, která se nachází na další stránce a následně doplň do textu slova, která zde chybí.

Stupnice tvrdosti vyjadřuje schopnost jednoho materiálu rýt do toho druhého, znamená to, že je založena na předpokladu, že tvrdší materiál zanechá v měkčím materiálu vryp. Jejím sestavitelem byl německý mineralog **Mohs**. Slouží pro určení **tvrdosti** látek. Minerály jsou zde seřazeny od **nejměkčích** po **nejtvrdší**. Z toho vyplývá, že nejměkčí je **Mastek** a netvrdší je **Diamant**. **Sůl kamenná** se běžně využívá v domácnostech, protože je nezbytnou součástí našeho života. Třetím nejtvrdším minerálem je **Korund**, **Mastek** a **Fluorit** nedokáží vést teplo. Vápenci se také jinak říká **Kalcit**. **Apatit** může mít jako jediný zelenou barvu. Korund se využívá jako brusný materiál, ale také ve **šperkařství**.

Mohsova stupnice tvrdosti

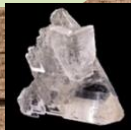
MASTEK

Tvrdość: 1
(nejměkčí)
Barva:
lesklá bílá,
světle
zelená
Vlastnosti:
mastný,
špatný
vodič tepla
Využití:
izolátory

SŮL KAMEN NÁ

Tvrdość: 2
Barva:
čirá, bílá
Vlastnosti:
slaná chuť
Využití:
potřebná
pro životní
funkce
organismů

KALCIT (Vápenec)

Tvrdość: 3
Barva:
šedá, žlutá
Vlastnosti:
vzniká
biochemic
ky
Využití:
cukrovary,
hutní
výroba

FLUORIT

Tvrdość: 4
Barva:
žlutá
Vlastnosti:
nevede
elektrický
proud
Využití:
surovina
k výrobě
umělých
hmot

APATIT

Tvrdość: 5
Barva:
zelená
Vlastnosti:
velmi
vzácný
Využití:
výroba
fosforu a
umělých
hnojiv

ŽIVEC

Tvrdość: 6
Barva:
nahnědlá
Vlastnosti:
odolává
kyselinám
Využití:
sklářský
průmysl,
ozdoby

KŘEMEN

Tvrdość: 7
Barva:
rozmanitá
Vlastnosti:
specifický
tvar
Využití:
radiová
technika,
šperkařství

TOPAZ

Tvrdość: 8
Barva:
žlutá,
nahnědlá,
čirá
Vlastnosti:
žáruvzdor
ný
Využití:
ozdobný a
drahý
kámen

KORUND

Tvrdość: 9
Barva:
šedá,
modrá
Vlastnosti:
odolný
vůči erozi
Využití:
brusný
materiál,
šperkařství

DIAMANT

Tvrdość: 10
Barva:
bezbarvý
Vlastnosti:
vlastnosti
polovodičů
Využití:
šperkařství,
brusné
nástroje

Zastavení č. 6 – Pomník F. L. Čelakovského

Nyní se nacházíme u posledního zastavení – bronzového Pomníku F. L. Čelakovského, který byl odhalen v říjnu roku 1967. Autorem je Břetislav Benda. Další pomník se nachází na Podskalí zhruba 1 km od strakonického hradu.

František Ladislav Čelakovský byl strakonickým rodákem, a především velmi významným básníkem národního obrození. Ve Strakonících absolvoval čtyřletou povinnou školní docházkou. Strakonice a okolní krajinu si velmi oblíbil a rád na ně vzpomínal ve svých básních.

6. úkol: Přečti si báseň a odpověz na otázky.

Jaké je hlavní téma básně? Život chudých je jako život pocestných

S jakými překážkami se chudí potýkají a bohatí ne?

Bohatí sedí v suše a chudí za nimi musí v dešti a blátě klusat.

Jaký rým je v básni užít? Obkročný

Vypiš alespoň dva rýmy? Utek-smutek, suše-kluše, sloty-boty, trhne-zvrhne

Jaký postoj zaujímá autor k chudým?

Laskavý, soucítí s nimi

POCESTNÝ

Je to chůze po tom světě
kam se noha šine:
sotva přejdeš jedny hory,
hned se najdou jiné.

Je to život na tom světě
že by člověk utek:
ještě nezažil jsi jeden,
máš tu druhý smutek.

Což je pánům! Ti na voze
sedí pěkně v suše,
ale chudý, ten za nimi
v dešti, blátě kluše.

Ej, co já dbám na té cestě
na psoty a sloty,
jen když já mám zdravé nohy,
k tomu dobré boty.

Však na pány v krytém voze
Taky někdy trhne:
jednou se jim kolo zláme,
jindy vůz se zvrhne.

A krom toho – až své pouti
přejedem a přejdem,
v jedné hospodě na nocleh
pán nepán se sejdem.

(F. L. Čelakovský, *Ohlas písni českých*, 1839)

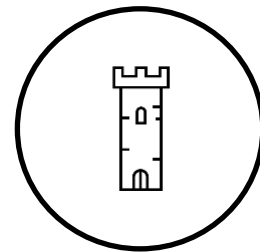
Co společného má tato báseň a pověst o Švandovi Dudákovi? Setkání v hospodě

Je jazyk básně zastaralý? Nepůsobí tak

Co znamená slovo psota? Bída

Báseň je: **lyrická** epická lyrickoepická?

Naskenujte QR kód do svého mobilu, poslechněte si melodii a společně si zkusme zazpívat zhudebněnou báseň, kterou nazpívala hudební skupina Spirituál kvintet.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo důkladně vystihnout potenciál regionu Strakonice pro tvorbu naučných stezek zaměřených na čtenářství s využitím regionálních památek a dalších prvků. Dalším cílem byl samotný návrh naučné stezky ve Strakonicih tak, aby mohla posloužit učitelům jako vhodný materiál k rozvoji čtenářské gramotnosti pro žáky 6. ročníku základní školy. Uvědomujeme si, že materiál lze poskytnout až po ověření didaktických pracovních listů ve výuce a považujeme tuto fázi za podnět k dalšímu případnému výzkumu.

Teoretická část byla zaměřena na naučné stezky, jejich smysl a funkce, rovněž na stezky ve Strakonicih a blízkém okolí, dále na výzkum, který se týkal čtenářské gramotnosti a zhodnocení potenciálu Strakonice pro tvorbu naučné stezky se čtenářským zaměřením. Všechny tyto teoretické znalosti a poznatky přispěly k vlastnímu návrhu naučné stezky.

V praktické části byl navržen plán naučné stezky, konkrétně tvorba sady pracovních listů, které by žáci obdrželi v deskách pro lepší přehlednost. Bylo zde popsáno, kudy trasa povede, jak bude dlouhá a detailní popis všech zastavení, která žáci absolvují. Pracovní listy jsou tvořeny tak, aby u žáků byla rozvíjena čtenářská gramotnost díky využití rozmanitých aktivit určených pro práci s textem. Konkrétně byla vybrána cvičení na porozumění psanému textu, práci s definičním textem, estetické vnímání textu, porozumění odborné terminologii, doplňování specifických informací do textu a rozbor lyrické básně.

Ověření této naučné stezky ve výuce prozatím neproběhlo a předpokládáme, že se stane předmětem dalšího šetření v rámci diplomové práce, při kterém by se dalo zjistit, zda jsou pracovní listy vhodně metodicky koncipovány, zda si žáci odnesou zajímavosti týkající se regionu a zda se rozvine jejich čtenářská gramotnost.

Tvorba návrhu této naučné stezky by mohla být přínosná pro rozvoj čtenářské gramotnosti u žáků v 6. ročníku, a zároveň by v nich mohla vzbudit zájem o region, ve kterém žijí a prohloubit tak jejich vzdělanost.

Po ověření ve výuce by materiály, které byly vytvořeny v praktické části této bakalářské práce, mohly posloužit učitelům Základní školy Dukelská ve Strakonicih ke zpestření výuky nebo jako inspirace k realizaci obdobné naučné stezky.

RESUMÉ

Tato bakalářská práce se zabývá tvorbou návrhu naučné stezky se čtenářským zaměřením ve Strakonících a okolí. Teoretická část obsahuje definici naučných stezek, jejich smysl a funkce. Dále se zabývá stezkami ve Strakonících a okolí a výzkumem, který se týká čtenářské gramotnosti. Nejzásadnější kapitolou je zhodnocení potenciálu Strakonice pro tvorbu naučných stezek se čtenářským zaměřením. V praktické části byl navržen materiál pro žáky 6. ročníků, který slouží k rozvoji čtenářské gramotnosti.

This bachelor thesis deals with the design of a educational trail with a reading focus in Strakonice and its surroundings. The theoretical part includes the definition of educational trails, their purpose and function. Furthermore, it deals with trails in Strakonice and its surroundings and research on reading literacy. The most important chapter is an evaluation of the potential of Strakonice for the creation of nature trails with a literacy focus.

SEZNAM LITERATURY

ALTMANOVÁ, Jitka, et al. Gramotnosti ve vzdělávání. *Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/Publikace/vup/Gramotnosti_ve_vzdelavani11.pdf*, 2010.

ALTMANOVÁ, Jitka, FALTÝN, Jaroslav, NEMČÍKOVÁ, Katarína. a ZELENDOVÁ, Eva. eds. *Gramotnosti ve vzdělávání: příručka pro učitele*. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, 2010. ISBN 978- 80-87000-41-0.

BIRNBAUMOVÁ, Alžběta. *Město Strakonice*. Výtvarný odbor Umělecké Besedy, 1947.

BIRNBAUMOVÁ, Alžběta. *Strakonický hrad*. Vyšehrad, 1947.

BRAUN, Vladimír. *Památky strakonického okresu: Strakonice*. Strakonice: odbor kultury ONV, 1969.

CVRČEK, Jan Zdeněk. *Strakonice: město, lidé, osudy*. 2. upravené vyd. Strakonice: Stráž, 1989.

CVRČEK, J. Zdeněk. *Strakonice: Osudy jihočeského města a jeho okolí*. 1. vyd. Strakonice: Městský národní výbor Strakonice, 1967. ISBN H-07* 71672.

ČELAKOVSKÝ, František Ladislav. *Frant. Ladislava Čelakovského Ohlas písní českých*. 5. vydání. V Praze: I.L. Kober, 1887.

Česká školní inspekce. *Koncepční rámec šetření PIRLS 2016*. In: *Česká školní inspekce* [online]. listopad 2017 [cit.2023-03-10]. Dostupné z: http://www.csicr.cz/getattachment/66c0a59b-2aa0-4745-8538-3a9b570d2f74/ID_98_Koncepcni_ramec_PIRLS_2016.pdf.

ČEŘOVSKÝ, Jan. a ZÁVESKÝ, Aleš. *Stezky k přírodě*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. Praktické příručky pro učitele. ISBN 80-04-22378-8.

ČUMPLOVÁ, Ludmila. *Školní knihovny včera a dnes, studijní informační centra zítra*. 1. část. Čtenář, 2008, roč. 56, č. 6. ISSN 0011-2321.

DOLEŽALOVÁ, Jana. *Čtenářská gramotnost: (Práce s textovými informacemi napříč kurikulem)*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-520-2.

FRIEDLOVÁ, Ludmila., SOUČEK, Zdeněk., a KOCOUREK, Pavel. *Budování a využití naučných stezek*. Praha: Propagační tvorba, 1991, 64 s. Praktická ochrana přírody. ISBN 80-853-8623-2.

HAVEL, Jiří; NAJVAROVÁ, Veronika. *Rozvíjení gramotnosti ve výuce na 1. stupni ZŠ*. Masarykova univerzita, 2011.

KOLEKTIV AUTORŮ *Strakonice – kapitoly ze společenského života, vlastivědný sborník, díl 2*. 1. vyd. Strakonice: Město Strakonice, 2003. ISBN 80-239-1640-8.

KOŠŤÁLOVÁ, Hana. Efektivní výuka ke čtenářské gramotnosti vyžaduje práci se čtenářskými dovednostmi. *Metodický portál: Články* [online]. 17. 10. 2008, [cit. 2023-03-10]. Dostupné z WWW: <https://clanky.rvp.cz/clanek/2713/EFEKTIVNI-VYUKA-KE-CTENARSKE-GRAMOTNOSTI-VYZADUJE-PRACI-SE-CTENARSKYMI-DOVEDNOSTMI.html>. ISSN 1802-4785.

KUPKA, Jiří. Sakrální architektura ve Strakonících, IN: KOLEKTIV AUTORŮ. *Strakonice-vlastivědný sborník 1 (Kapitoly z historie)*. 1. vyd. Strakonice: Město Strakonice, 2002).

KUTHAN, Jiří. *Gotická architektura v jižních Čechách: zakladatelské dílo Přemysla Otakara II*. Academia, 1975.

MALÝ, Jakub. Švanda dudák. In: MALÝ, Jakub. J. B. Malého Sebrané Báchorky a pověsti národní. Praha: Jaroslav Pospíšil, 1845.

METELKOVÁ SVOBODOVÁ, Radana. – ŠVRČKOVÁ, Marie. Čtenářská gramotnost na 1. stupni ZŠ z pohledu vzdělávací oblasti Český jazyk a literatura. Ostrava: Oftis, 2012. ISBN 798- 80-7368-878-3.

MICHÁLEK, Jan. 2002. Město Strakonice a nejbližší okolí v pravěku až raném středověku. In: *Vlastivědný sborník Strakonice, díl 1, kapitoly z historie*. Strakonice: Město Strakonice, 2002. ISBN 80-238-7889-1.

NAJVAROVÁ, Veronika. Čtenářská gramotnost žáků 1. stupně základní školy. *Pedagogická orientace*, 2008, ISBN 18.1: 7–21–7–21.

Naučná stezka Podskalí. *Kudy z nudy* [online]. Strakonice, 2023 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/naucna-stezka-podskali-ve-strakonich>

Naučná stezka Švandy dudáka. *Kam s dětmi, z. s.* [online]. Strakonice, 2023 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://www.kamsdetmi.com/detail.html?id=53244>

OBERFALCER, Eduard. 2013. Encyklopedie měst a obcí okresu Strakonice. Strakonice: Svazek měst a obcí okresu Strakonice, 2013. ISBN 978-80-260-5042-1.

PALENČÁROVÁ, Jana; ŠEBESTA, Karel. *Aktivní naslouchání při vyučování: rozvíjení komunikačních dovedností na 1. stupni ZŠ*. Portál, 2006.

PISA. In: *Česká školní inspekce* [online]. c2017 [cit.2023-03-10]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PISA>.

PRCHALOVÁ, Dagmar. Vliv rodiny a mateřské školy na rozvoj čtenářské gramotnosti u předškolních dětí. 2012.

PROCHÁZKOVÁ, Ivana. Co je čtenářská gramotnost, proč a jak ji rozvíjet?. *Metodický portál: Články* [online]. 18. 01. 2006, [cit. 2023-03-10]. Dostupné z WWW: <https://clanky.rvp.cz/clanek/446/CO-JE-CTENARSKA-GRAMOTNOST-PROC-A-JAK-JI-ROZVIJET.html>. ISSN 1802-4785.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

SKALKA, Michal. *Naučné stezky Krkonošského národního parku*. Správa Krkonošského národního parku, 2014.

STRAKOVÁ, Jana. a kol. *Vědomosti a dovednosti pro život: čtenářská, matematická a přírodovědná gramotnost patnáctiletých žáků v zemích OECD*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2002. ISBN 8021104112.

Strakonice, oficiální portál města [online]. Strakonice: Město Strakonice [cit. 2023-03-10]. Dostupné z <http://www.strakonice.eu/>

Strakonice: vlastivědný sborník : kapitoly z historie. Vyd. 1. Strakonice: Město Strakonice, 2002, ISBN 80- 238-7889-1.

ŠÍROVÁ-MOTYČKOVÁ, Kamila a Jiří ŠÍR. *Naučné stezky: průvodce naučnými stezkami České republiky*. Olomouc: Rubico, 2009. Naše země. ISBN 978-80-7346-107-2.

ŠTROBLOVÁ, Jana. Náměstí vévodí bronzový dudák. *Strakonickýdeník.cz* [online]. Strakonice, 21n. l. [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: https://strakonicky.denik.cz/zpravy_region/st-20111115-socha-dudaka.html.

TOMÁŠKOVÁ, Iva. *Rozvíjíme čtenářskou gramotnost v mateřské škole*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0790-0.

VALEČKOVÁ, Zuzana. Stezka se čtenářským zaměřením v okolí Staňkova. Plzeň, diplomová práce, 2022.

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ

Obrázek 1: Naučná stezka Švandy dudáka, informační tabule č. 1	8
Obrázek 2: Naučná stezka Podskalí, informační tabule č. 2, zakrytí křovinatým porostem	10
Obrázek 3: Naučná stezka Podskalí, informační tabule č. 4, zásah vandalů	10
Obrázek 4: Naučná stezka Podskalí, trasa stezky	11
Obrázek 5: Vlajka Strakonice, zdroj: strakonice.eu	19
Obrázek 6: Znak Strakonice, zdroj: strakonice.eu	19
Obrázek 7: Pečeť Strakonice, zdroj: strakonice.eu	20
Obrázek 8: Logo Strakonice, zdroj: strakonice.eu	20
Obrázek 9: Trasa naučné stezky	34

Obrázek č. 1 – Naučná stezka Švandy dudáka, informační tabule č. 1 – zdroj: vlastní fotografie

Obrázek č. 2 – Naučná stezka Podskalí, informační tabule č. 2 zakryta křovinatým porostem – zdroj: vlastní fotografie

Obrázek č. 3 – Naučná stezka Podskalí, informační tabule č. 4, zásah vandalů – zdroj: vlastní fotografie

Obrázek č. 4 – Naučná stezka Podskalí, trasa stezky – zdroj: vlastní fotografie

Obrázek č. 5 – Vlajka Strakonice – zdroj: Vlajka Strakonice. In: *Strakonice, oficiální portál města* [online]. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z:
<https://www.strakonice.eu/content/mestske-symboly>

Obrázek č. 6 – Znak Strakonice – zdroj: Znak Strakonice. In: *Strakonice, oficiální portál města* [online]. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z:
<https://www.strakonice.eu/content/mestske-symboly>

Obrázek č. 7 – Pečeť Strakonice – zdroj: Pečeť Strakonice. In: *Strakonice, oficiální portál města* [online]. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z:
<https://www.strakonice.eu/content/mestske-symboly>

Obrázek č. 8 – Logo Strakonice – zdroj: Logo Strakonice. In: *Strakonice, oficiální portál města* [online]. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z:
<https://www.strakonice.eu/content/mestske-symboly>

Obrázek č. 9 – Trasa naučné stezky – zdroj: Mapy.cz

Zdroje obrázků použitých v pracovních listech**Zastavení č. 1**

Schéma strakonického hradu – zdroj: vlastní fotografie

Zastavení č. 5

Mastek – zdroj: Mastek. In: *Wikipedie* [online]. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Mastek#/media/Soubor:Talc_block.jpg

Sůl kamenná – zdroj: Sůl kamenná. In: *Wikipedie* [online]. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z:

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Halit#/media/Soubor:Selpologne.jpg>

Kalcit – zdroj: Kalcit. In: *Wikipedie* [online]. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z:

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Kalcit>

Fluorit – zdroj: Fluorit. In: *Wikipedie* [online]. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z:

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Fluorit#/media/Soubor:FluoriteValzergueFillonjaune.jpg>

Apatit – zdroj: Apatit. In: *Wikipedie* [online]. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Apatit#/media/Soubor:Apatite_Canada.jpg

Živec – zdroj: Živec. In: *Wikipedie* [online]. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z:

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Živce#/media/Soubor:PotassiumFeldsparUSGOV.jpg>

Křemen – zdroj: Křemen. In: *Wikipedie* [online]. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Křemen#/media/Soubor:Quartz_oisan.jpg

Topaz – zdroj: Topaz. In: *Wikipedie* [online]. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Topaz#/media/Soubor:Topaze_Brésil.jpg

Korund – zdroj: Korund. In: *Wikipedie* [online]. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Korund#/media/Soubor:Several_corundum_crystals.jpg

Diamant – zdroj: Diamant. In: *Wikipedie* [online]. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z:

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Diamant#/media/Soubor:Brillanten.jpg>

Cesta za poznáním Strakonicka

Strakonický hrad – zdroj: vlastní fotografie

PŘÍLOHY

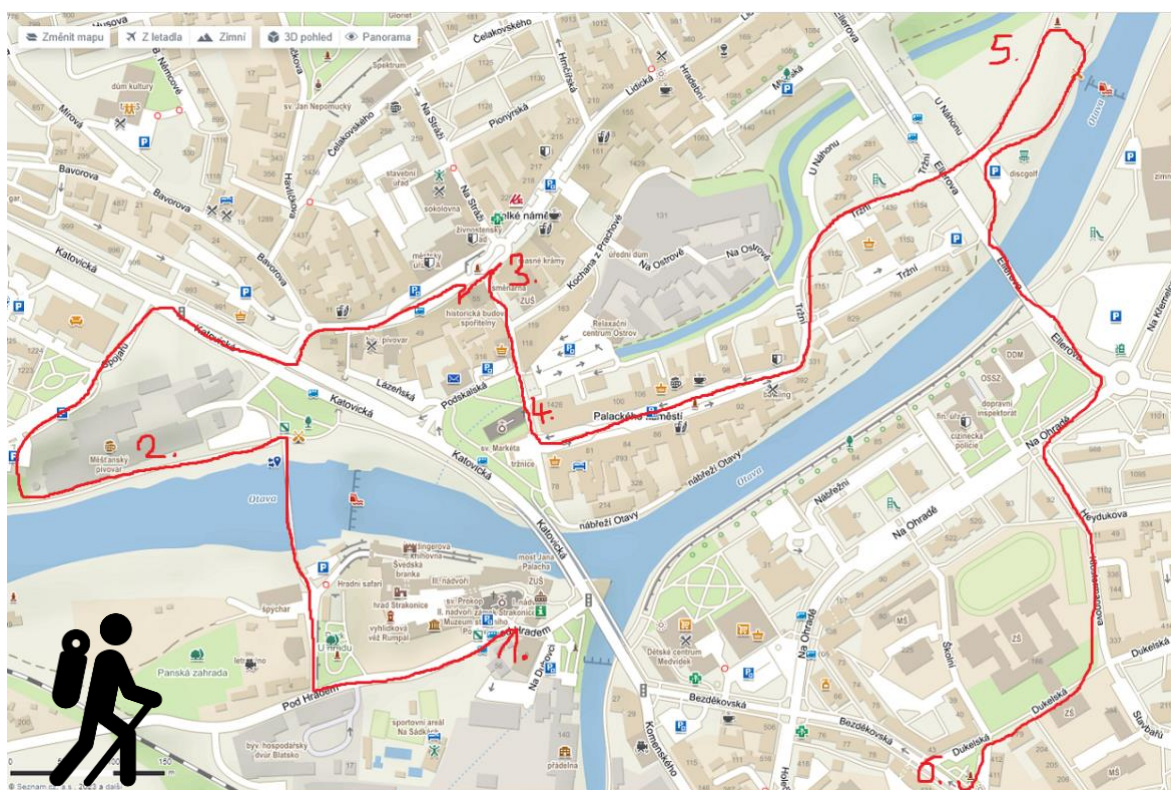
Příloha č. 1

Cesta za poznáním Strakonicka

Seznam stanovišť:

1. Strakonický hrad
2. Pivovar Strakonice
3. Socha Švandy dudáka
4. Kostel sv. Markéty
5. Replika Stonehenge
6. Pomník F. L. Čelakovského

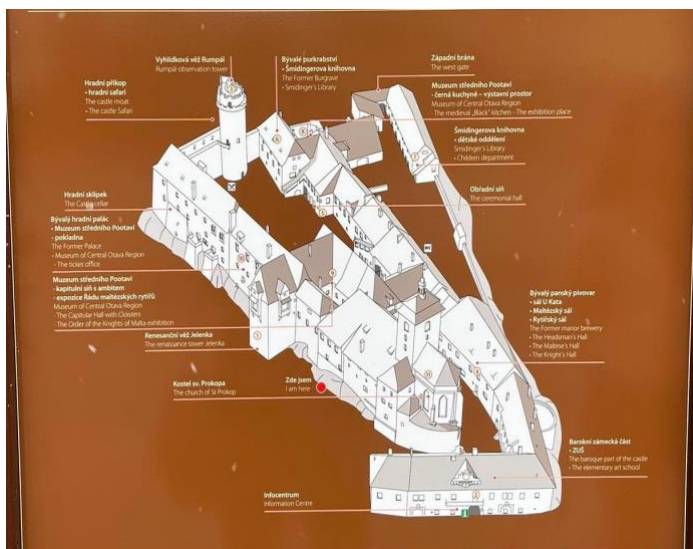

Zastavení č. 1 – Strakonický hrad

Strakonický hrad je nejvýznamnější gotickou památkou Strakonice. Vznikl ve 13. století a patřil rodu Bavorů ze Strakonice. Společně s barokním kostelem sv. Prokopa tvoří od roku 1963 kulturní památku ČR. Právě ke kostelu sv. Prokopa se váže známá pověst o Švandovi dudákovi.

1.úkol: Přečti si převyprávěnou pověst. Následně se podívej na tvrzení pod textem. Vybarvi políčka, která obsahují pouze **PRAVDIVÁ** tvrzení. Z písmen vedle tvrzení ti vznikne tajemka.

Pověst vypráví o postavě Švandy dudáka, který byl potrestán za svoje nemravné chování. Švanda byl výborný muzikant a moc veselý člověk. Měl rád pivo a vyžíval se v hraní karet. Jeden večer o posvícení v Mokřanech si chtěl zahrát Švanda karty se sousedy, ale nikdo s ním do hry neměl chuť. Proto opilý Švanda odešel a nohy ho zavedly k šibenici. Tam potkal čerta, který mu nasliboval zlato za jeho hraní na dudy pro ostatní čerty. Za podmínky, že nesmí poděkovat za dukáty, které dostane za hraní, jinak než „Zdař bratře!“. Švanda hrál, ale k ránu na domluvu zapomněl a řekl: „I zaplat' vám to Pán Bůh tisíckrát!“. Ráno se Švanda probudil pod šibenicí, sám a bez peněz. Poučilo ho to a zařekl se, že už na dudy nikdy hrát nebude. Pověsil dudy do strakonického kostela jako poděkování Bohu, že unikl nebezpečí. Dudy každý rok v tento den samy od sebe v kostele hučí.

(Jakub Malý, Malého Sebrané Báchorky a pověsti národní, 1845, upraveno)

Švanda přišel o všechny peníze, protože je prohrál v kartách.	R
Ten den, kdy bylo posvícení, Švanda potkal čerta.	D
Švanda nesměl říct „I zaplat' vám to Pán Bůh tisíckrát!“.	O
Švanda se neponaučil a hrál karty dál.	I
Pověst je sepsána v knize Malého Sebrané Báchorky a pověsti národní.	R
Dudy hrály v kostele jen, když je tam Švanda pověsil, jindy ne.	K
Čert slíbil Švandovi zlato.	O
Švanda byl zapšklý člověk.	L
Švanda unikl nebezpečí jen o vlasek.	T
Švanda se choval špatně, a proto byl potrestán.	K
Jakub Malý pověst sepsal.	Y

Tajenka: V divadelní hře Josefa Kajetána Tyla Strakonický dudák aneb Hody divých žen je Švanda bezhlavě zamilován do _____

Společně si zazpívejme známou lidovou písničku ze sbírky Karla Wise, která dokládá jádro pověsti – hned vedle kostela totiž stála hospoda a v ní při tanečních zábavách zněla muzika, a tak lidé měli ráno v kostele pocit, že slyší dudy přímo od oltáře.

V Strakonících za oltářem
leží dudy i s dudařem,
kdo nevěří, ať tam běží,
však tam dudy ještě leží.

Strakonický dudy hučí,
že mně holka šátek pučí;
Pučím, pučím, anebo nic,
já jsem holka vod Strakonic.

Jaký rým nacházíme v písni? _____

Razítko

Zastavení č. 3 – Socha Švandy dudáka

Třetím zastavením je socha Švandy dudáka, která se nachází na Velkém náměstí.

3. úkol: Nejprve si přečti celý článek z místního webu strakonickýdeník.cz, následně do něj doplň všechna písmena, která zde chybí. Pod textem se nachází tvrzení, zakroužkuj ano-ne, podle toho, zda jsou pravdivá či nikoliv.

Náměstí vévodí bronzový dudák

Na dopravu na nov_ křižovatce na Velkém náměstí od úterý 15. listopadu 2011 hledí _vanda _udák, tedy jeho bronzová plast_ka v životní vel_kosti. Plast_ka v_tá lidi přicházející na Velké náměstí směrem od ulice U Sv. Markéty. Tím směrem kyne lehce nakročená postava s dudam_ pře_ rameno, která váží 110 kilogramů.

Nápad um_stit na náměstí sochu Švandy vzešel od dětských zastupitelů. V jejich režii bylo i celé úterní odhalování. B_val_ starosta dětského zastupitelstva Zdeněk Rod se zmínil o tom, jak to celé vznikalo: „*Máme ve Strakonících celou řadu v_znamných osobností, o kterých lidé ani neví a které si zaslouží tu mít plast_ku.*“ K tomu patří podle něj i Švanda dudák například s ohledem na mezinárodní dudácký fest_val, který se ve Strakonících každý druhý rok v létě koná. O dalších návrzích hovořila bývalá m_stostarostka Kateřina Jeníčková. „Mezi plánovaným_osobnostm_ byl například Bavor I. či Josef Skupa.“

Autorem bronzové sochy Švandy Dudáka je akademický malíř Jiří Kubelka. F_zicky se ale socha zrodila ve Staré Huti u Dobříše v dílně kovolijce Aleše Svojtky. „Převedení do bronzu je velm_ složit_. Odlévá se to po částech a montuje dohromady. Dudák jich m_l nakonec sedmnáct. Celé to trvalo tři a půl měsíce.“

Náklady na sochu jsou 499 000 korun. Neznamená to však žádné peníze navíc z městské kasy. Tento výdaj je součástí končící první etap_ rekonstrukce centra, která má celá stát 79 milionů korun. Více než z polovin to kryjí evropské dotace. *Jana Štroblová*
(Náměstí vévodí bronzový dudák. Web strakonickýdeník.cz, listopad 2011, upraveno.)

A. Socha Švandy dudáka stojí čelem k ulici U Sv. Markéty.	ANO-NE
B. Bývalým místostarostou je Zdeněk Rod	ANO-NE
C. Odhalování sochy probíhalo současně s mezinárodním dudáckým festivalem	ANO-NE
D. Jiří Kubelka je autorem bronzové sochy Švandy dudáka.	ANO-NE
E. Socha Švandy dudáka rukou zdraví přicházející lidi.	ANO-NE
F. Za sochu se z městské kasy zaplatí 499 000 korun.	ANO-NE

Bonusová otázka: Jak se jmenuje divadelní hra, ve které vystupuje Švanda dudák jako hlavní postava?

Zastavení č. 4 – Kostel sv. Markéty

Dalším zastavením je gotický kostel svaté Markéty. Je to jednolodní kostel postavený v letech 1580–1583.

4. úkol: Přečti si, co znamenají jednotlivé pojmy spojené s kostelem. Následně je najdi v osmisměrce.

PORTÁL = brána, kterou se vchází do posvátného prostoru, odděluje duchovní prostor od okolního světa

VĚŽ = značí spojení mezi kostelem a nebem

LOĎ = prostor mezi vstupem a kněžištěm, kde se scházejí věřící

PRESBYTÁŘ = část kostela, která je vyhrazena kněžím

SAKRISTIE = část kostela, kde jdou uchovávána roucha

OLTÁŘ = nejdůležitější místo v kostele, přináší se na něj oběť

AMBON = místo, kde se hlásá Boží slovo

KŘÍŽ = připomínka Krista, umístění v presbytáři

KROPENKA = připomínka křtu

ZPOVĚDNICE = oddělené místo, kde se lidé vyzpovídávají ze svých hříchů

ZVONY = zvuk zvonu představuje poselství dálky

SEDILE = pevná výklenková sedadla v presbytáři

VARHANY = hudební nástroj, který navozuje náladu k soustředění k Bohu

SEDES = sedadlo pro kněze

STALLA = kostelní lavice

PRAVIDLA:

V osmisměrce je třeba najít všechna slova, která se nacházejí v seznamu. Slova jsou umístěna zleva doprava, zprava doleva, shora dolů, zdola nahoru všemi směry.

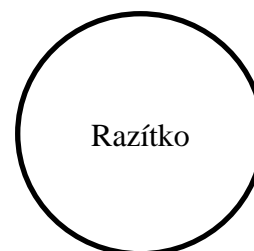
Zastavení č. 5 – Replika Stonehenge

Předposledním zastavením je betonová replika Stonehenge, která se pyšní stejnou velikostí jako originální kamenný komplex ve Velké Británii. Na tomto místě můžeme nalézt napodobeninu jedné z bran, která posloužila strakonickému rodákovi Ing. Pavlu Pavlovi při jeho pokusech odhalování tajemství zvedání obřích kamenných pilířů.

Stonehenge je komplex menhirů a kamenných kruhů, které se nacházejí ve Velké Británii, konkrétně na Salisburské pláni. Je to největší a neznámější britský monument z doby bronzové. Místo původně sloužil pro uctívání keltských kněží.

5. úkol: Nejprve si prohlédni a přečti informační tabuli, která se nachází na další stránce a následně doplň do textu slova, která zde chybí.

vyjadřuje schopnost jednoho materiálu rýt do toho druhého, znamená to, že je založena na předpokladu, že tvrdší materiál zanechá v měkčím materiálu vryp. Jejím sestavitelem byl německý mineralog . Slouží pro určení látek. Minerály jsou zde seřazeny od po . Z toho vyplývá, že nejměkčí je a netvrďší je . se běžně využívá v domácnostech, protože je nezbytnou součástí našeho života. Třetím nejtvrdším minerálem je . a nedokáží vést teplo. Vápenci se také jinak říká . Může mít jako jediný zelenou barvu. Korund se využívá jako Brusný materiál, ale také ve .

Mohsova stupnice tvrdosti

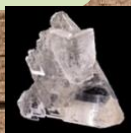
MASTEK

Tvrdość: 1
(nejměkčí)
Barva:
lesklá bílá,
světle
zelená
Vlastnosti:
mastný,
špatný
vodič tepla
Využití:
izolátory

SŮL KAMEN NÁ

Tvrdość: 2
Barva:
čirá, bílá
Vlastnosti:
slaná chuť
Využití:
potřebná
pro životní
funkce
organismů

KALCIT (Vápenec)

Tvrdość: 3
Barva:
šedá, žlutá
Vlastnosti:
vzniká
biochemic
ky
Využití:
cukrovary,
hutní
výroba

FLUORIT

Tvrdość: 4
Barva:
žlutá
Vlastnosti:
nevede
elektrický
proud
Využití:
surovina
k výrobě
umělých
hmot

APATIT

Tvrdość: 5
Barva:
zelená
Vlastnosti:
velmi
vzácný
Využití:
výroba
fosforu a
umělých
hnojiv

ŽIVEC

Tvrdość: 6
Barva:
nahnědlá
Vlastnosti:
odolává
kyselinám
Využití:
sklářský
průmysl,
ozdoby

KŘEMEN

Tvrdość: 7
Barva:
rozmanitá
Vlastnosti:
specifický
tvar
Využití:
radiová
technika,
šperkařství

TOPAZ

Tvrdość: 8
Barva:
žlutá,
nahnědlá,
čirá
Vlastnosti:
žáruvzdor
ný
Využití:
ozdobný a
drahý
kámen

KORUND

Tvrdość: 9
Barva:
šedá,
modrá
Vlastnosti:
odolný
vůči erozi
Využití:
brusný
materiál,
šperkařství

DIAMANT

Tvrdość: 10
Barva:
bezbarvý
Vlastnosti:
vlastnosti
polovodičů
Využití:
šperkařství,
brusné
nástroje

Zastavení č. 6 – Pomník F. L. Čelakovského

Nyní se nacházíme u posledního zastavení – bronzového pomníku F. L. Čelakovského, který byl odhalen v říjnu roku 1967. Autorem je Břetislav Benda. Další pomník se nachází na Podskalí zhruba 1 km od strakonického hradu.

František Ladislav Čelakovský byl strakonickým rodákem, a především velmi významným básníkem národního obrození. Ve Strakonících absolvoval čtyřletou povinnou školní docházkou. Strakonice a okolní krajinu si velmi oblíbil a rád na ně vzpomínal ve svých básních.

6. úkol: Přečti si báseň a odpověz na otázky.

Jaké je hlavní téma básně?

S jakými překážkami se chudí potýkají a bohatí ne?

Jaký rým je v básni užít?

Vypiš alespoň dva rýmy?

Jaký postoj zaujímá autor k chudým?

POCESTNÝ

Je to chůze po tom světě
kam se noha šine:
sotva přejdeš jedny hory,
hned se najdou jiné.

Je to život na tom světě
že by člověk utek:
ještě nezažil jsi jeden,
máš tu druhý smutek.

Což je pánům! Ti na voze
sedí pěkně v suše,
ale chudý, ten za nimi
v dešti, blátě kluše.

Ej, co já dbám na té cestě
na psoty a sloty,
jen když já mám zdravé nohy,
k tomu dobré boty.

Však na pány v krytém voze
Taky někdy trhne:
jednou se jim kolo zláme,
jindy vůz se zvrhne.

A krom toho – až své pouti
přejedem a přejdem,
v jedné hospodě na nocleh
pán nepán se sejdem.

(F. L. Čelakovský, *Ohlas písni českých*, 1839)

Co společného má tato báseň a pověst o Švandovi Dudákovi?

Je jazyk básně zastaralý?

Co znamená slovo *psota*?

Báseň je: lyrická   epická   lyrickoepická?

Naskenujte QR kód do svého mobilu, poslechněte si melodii a zkuste si zazpívat zhudebněnou báseň, kterou nazpívala hudební skupina Spirituál kvintet.

